

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA HUDEBNÍ VÝCHOVY

Hudebně integrativní výchova dětí předškolního věku v mimoškolních zařízeních

**Integrative Education of the Musical Arts for Preschool-aged Children in
Extracurricular Programs**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: doc. PaedDr. Miloš Kodejška, CSc.

Autor bakalářské práce: Jaroslav Střeštík

Studijní obor: Učitelství pro mateřské školy

Forma studia: prezenční

Bakalářská práce dokončena: březen, 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze dne 24. 3. 2014

.....
podpis

Poděkování

Chtěl bych poděkovat panu doc. PaedDr. Miloši Kodejškovi, CSc., za trpělivé a zodpovědné vedení mé bakalářské práce. Mé poděkování patří i rodině a partnerce za podporu během mého studia.

ANOTACE

Obsahem bakalářské práce je aplikace oficiálních vzdělávacích programů do mimoškolních zařízení pro děti v předškolním věku. Výzkumná část přibližuje současný stav v rozvoji estetické výchovy v mimoškolních zařízeních pro děti na území Hlavního města Prahy. Metodický projekt integruje hudbu s ostatními uměleckými i mimouměleckými činnostmi a vychází z Rámcového vzdělávacího programu v oblasti „Dítě a svět“.

KLÍČOVÁ SLOVA

Předškolní věk, dítě, psychické znaky, osobnost, hudební schopnosti, hudební vývoj, hudební činnosti, estetickovýchovné činnosti, rodinné klima, pedagogická reforma, rámcově vzdělávací programy, projekt, pedagogický experiment, volnočasové aktivity.

ABSTRACT

The content of this thesis is aimed toward the application of formal educational programs to extra curricular facilities for preschool aged children. The research part focuses on the current state in the development of aesthetic education in extra curricular facilities for children in the city of Prague. The methodological project integrates music with other artistic and non-artistic activities, and is based on the area in the Framework of Education Program called, „Child and the World“.

KEY WORDS

Pre-school age, child, psychological characteristics, personality, musical skills, usical evelopment, music activities, aesthetic and educational activities, family atmosphere, educational reform, General Educational programs, projects, pedagogical experiment, leisure activities.

OBSAH

I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 VNITŘNÍ PŘEDPOKLADY PRO ROZVOJ HUDEBNÍCH A DALŠÍCH ČINNOSTÍ	10
1.1 Metodologický přístup k utváření psychiky dítěte předškolního věku.....	10
1.2 Vymezení psychických znaků dítěte předškolního věku.....	11
1.3 Vymezení pojmu osobnost	12
1.4 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku	13
1.5 Hudební schopnosti jako předpoklady k hudebním činnostem	14
1.5.1 Hudební vlohy, nadání	15
1.6 Hudební vývoj dítěte v období předškolního věku (ve 4.–6. roce)	15
1.6.1 Vývoj hudebních a dalších estetickovýchovných činností dítěte (4–6let)	17
2 SOCIOLOGIZUJÍCÍ ČINITELE HUDEBNÍHO VÝVOJE DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	20
2.1 Význam rodiny pro vývoj osobnosti dítěte.....	20
2.2 Charakteristika současné rodiny	20
2.3 Problematika rodinných vztahů	21
2.4 Význam rodiny pro hudební výchovu dítěte	22
2.5 Změna vztahu rodiny a školy.....	23
2.6 Volnočasové instituce zaměřené na děti v předškolním věku	23
3 PEDAGOGICKÁ REFORMA.....	26
3.1 Předškolní výchova orientovaná na osobnost dítěte	26
3.1.1 Dítě jako jedinečná osobnost.....	26
3.2 Obsahové části Rámcového vzdělávacího programu	27
4 VÝZKUMNÉ PODMÍNKY	31
4.1 Podstata projektu	31
4.1.1 Tematické plánování v projektu	31
4.1.2 Projektové plánování	31
II. PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	35
5.1 Předmět a cíle výzkumu	35
5.2 Metody a pracovní hypotézy	35
5.2.1 Dotazník	36
5.2.2 Řízený rozhovor	38

5.2.3	Experiment	40
5.2.4	Formulace pracovních hypotéz	61
5.2.5	Organizační stránka výzkumu	61
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU A METODICKÉ NÁMĚTY DO PRAXE.....	63
	METODICKÉ NÁMĚTY DO PRAXE	70
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	76
	SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	78

Úvod

„Není v našem vědomí, co neprošlo našimi smysly.“

JOHN LOCKE

Dítě, které navštěvuje instituce pro předškolní vzdělávání nebo mateřskou školu, se seznamuje s velikým množstvím aktivit a činností, jež připravují jedince na další etapy života. V rámci těchto zařízení se dítě setkává s hudbou a hudební výchovou. Propojení hudby s ostatními uměleckými i mimouměleckými aktivitami přináší dětem radost, kultivuje jejich pohled na svět a podporuje i vnímání hudby samotné. Osobně s dětmi pracuji několik let a předávám dětem hudbu s radostí formou hudebních kroužků, výukou hry na hudební nástroje i řadou dalších aktivit, které organizuji v rámci svého volného času. Mně osobně hudba dělá v životě společnost každý den. Sám hraji na několik hudebních nástrojů a rád bych své nadšení a radost ze hry na nástroje předal dál. Během několika let vidím u dětí, co se týče hudby a hudebnosti, veliké změny k horšímu. Rád bych osobně přispěl ke zlepšení této situace. Na základě mé hudební praxe s dětmi a již zmíněného problému jsem přemýšlel nad tématem bakalářské práce. Zvolil jsem si téma Hudebně integrativní výchova dětí předškolního věku v mimoškolních zařízeních. V rámci tohoto tématu bych rád osobně přispěl metodickými náměty, které využijí lektori a učitelé v rámci výuky kroužků, kde je propojení s hudbou. Ve své práci se budu zabývat tím, jak mimoškolní zařízení pomáhají rozvíjet hudební schopnosti u dětí. Bakalářská práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část se bude věnovat teoretickým hlediskům, které se stanou základem pro druhou, praktickou část. V závěru teoretické části práce představím podstatu projektu. Tuto kapitolu uvádím z důvodu realizace pedagogického experimentu s deseti výchovně-vzdělávacími etapami, které podpoří propojení hudby s ostatními aktivitami. Praktická část bakalářské práce bude ověřovat stanovené cíle prostřednictvím metody dotazníku, řízeného rozhovoru a především uskutečněním autorského pedagogického experimentu v praxi. Osobně chci přispět komplexnějším metodickým pohledem na propojení hudby s ostatními aktivitami, a rozšířit tak pedagogický ohlas na tyto činnosti. Jsem zvědav na výsledky výzkumu a vyhodnocení pedagogického experimentu. Rád bych na tuto práci navázal i v rámci pracovních aktivit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VNITŘNÍ PŘEDPOKLADY PRO ROZVOJ HUDEBNÍCH A DALŠÍCH ČINNOSTÍ

1.1 Metodologický přístup k utváření psychiky dítěte předškolního věku

Jak uvádí Venger (Venger, 1975), dětskou psychiku můžeme zkoumat ze čtyř hledisek, které mohou být vodítkem pro pochopení utváření osobnosti dítěte prostřednictvím hudebního vývoje dítěte:

Psychologické studium struktury činnosti

Reflexní podstata psychiky

Proces interiorizace (zvnitřnění) vnějších forem činnosti

Teorie psychického vývoje dítěte jako přisvojení si určitých forem společenské zkušenosti

Psychologické studium struktury činnosti nám pomáhá v pochopení hudebního vývoje dítěte. Objasňuje mechanismy psychických procesů, například paměti či představivosti.

Reflexní podstata psychiky ozřejmuje, jak uvádí Miloš Kodejška (Kodejška, 2002), kvalitu hudebních představ v průběhu vlastní hudební činnosti a jejich postupné zpřesňování prostřednictvím činností.

K procesu interiorizace (zvnitřnění) vnějších forem činnosti dochází při přechodu od praktické hudební činnosti k hudebním představám o této činnosti. Dítě je schopno si například vybavit část písničky, i když ji právě nezpívá.

Teorie psychického vývoje dítěte jako přisvojení si určitých forem společenské zkušenosti je založena na pochopení, že dítě se seznamuje s hudbou jako se zkušeností, dovednostmi, schopnostmi, která vychází ze společenských zkušeností a norem.

1.2 Vymezení psychických znaků dítěte předškolního věku

V předškolním věku patří podle Václava Příhody (Příhoda, 1962) mezi základní znaky psychiky dítěte **konkretismus**, **eidetismus**, **prezentismus**, **topismus**, **egocentrismus**, **zosobňující dynamismus**, **labilita chování** a **synkretismus**.

- **Synkretismus** – psychický znak, který charakterizuje dětské vnímání jako komplexní. Dítě zpočátku nerozlišuje detaily určitého podnětu. Synkretické vnímání se u dítěte objevuje až přibližně do osmi let. Hudební činnosti by měly být součástí přirozeného prostředí dítěte, které postupně začne s porozuměním chápat souvislosti mezi hudebními a nehudebními pojmy a vlastním uměleckým projevem.
- **Eidetismus** – psychický znak, v rámci něhož dochází k nerozlišování mezi optickou představou a původním vjemem. Znamená to, že děti nečiní rozdíl mezi skutečností a představou. Objevuje se u dětí mezi 6. až 7. rokem, postupně může vyhasnout nebo přetrvávat do dalších let. Někdy také hovoříme o tzv. sluchovém eidetismu, který má podobné vlastnosti jako eidetismus se zrakovými představami, ale projevuje se ve sluchové oblasti.
- **Konkretismus** – jak uvádí Václav Příhoda (Příhoda, 1962), jde o předmětné a emoční nazírání a myšlení. Dítě vnímá okolní svět takový, jaký skutečně je. Nedokáže srovnávat předměty podle podstatných znaků, ale jen podle znaků, které jsou pro ně nápadné. Konkretismus se projevuje hlavně v období do tří let věku dítěte, později postupně mizí.
- **Prezentismus** – projevuje se tak, že dítě chápe svět v daném okamžiku, v přítomnosti. Není schopno chápat minulost ani budoucnost, vnímá pouze přítomnost. Dítě postupně, zhruba od 4 let, začíná vnímat časové vztahy – „včera“, „zítra“. Koncem předškolního období dítě chápe následnost v čase – „nejdříve“, „potom“ – a učí se dny v týdnu a měsíce.
- **Topismus** – je charakteristický pro raný věk, vyjadřuje tendenci dítěte vnímat sebe sama v prostoru, který jej přímo obklopuje, vzhledem ke své tělesné pozici.
- **Egocentrismus** – dítě se cítí být středem společnosti a místa, kde existuje. Domnívá se, že vše kolem něj je pouze pro něho a kvůli němu. Postupně se prostřednictvím socializačních procesů učí přizpůsobovat ostatním a kooperovat s nimi. Po pátém roce egocentrismus postupně odchází.

- **Zosobňující dynamismus** – dítě má tendenci oživovat vše kolem sebe. Václav Příhoda uvádí (Příhoda, 1962), že dítě nerozlišuje mezi věcí a osobou a mezi živým a neživým. Zachází s věcmi, jako by byly živé. Toto vnímání je spojeno s hrou, která je plná fantazie. Této vlastnosti společně s vhodnou motivací můžeme využít, jak uvádí Miloš Kodejška (Kodejška, 2002), v hudebních hrách na rozvoj hudebních schopností a fantazie.
- **Labilita chování** – je charakteristická v raném věku, projevuje se častým střídáním nálad a jejich projevů. Dítě zároveň často mění svá rozhodnutí a zároveň na své zážitky rychle zapomíná.

Uvedené znaky dětské psychiky se rozvíjejí nerovnoměrně a zároveň individuálně vzhledem k osobnosti a individuálním zvláštnostem každého dítěte. Jsou závislé na prostředí, ve kterém se dítě vyskytuje, a na kvalitě výchovného působení.

1.3 Vymezení pojmu osobnost

Vágnerová uvádí (Vágnerová, 2010), že „osobnost lze definovat jako relativně stabilní systém, komplex vzájemně propojených somatických a psychických funkcí, který determinuje prožívání, uvažování a chování jedince a z toho vyplývající jeho vztah s prostředím“. Můžeme ji také charakterizovat jako souhrn faktorů, jež jsou určující pro budoucí způsob chování a prožívání jedince. Uvedené faktory obsahují, podle Marie Vágnerové (Vágnerová, 2010), trvalejší osobnostní vlastnosti a aktuální stavy, které jsou přechodné. Avšak i v přechodných stavech můžeme vyznačovat projevy typické pro danou osobnost. Každá se vyznačuje určitými vlastnostmi, které se sice vyskytují pohromadě, ale vytváří určitou hierarchii. Souhrn vlastností osobnosti nám slouží k jejímu popisu. Můžeme vysledovat převahu určitých vzorců chování, uvažování a prožívání. Tyto vlastnosti jsou u každého člověka jiné a jejich integrace vytváří jedinečnou osobnost člověka.

Pavel Říčan charakterizuje osobnost jako psychologický celek. Podle něho je to struktura, která je složena z částí výkonných (rozumové schopnosti, paměť, postřeh) a motivačních (potřeby, zájmy), jež by měly být v rovnováze. Osobnost, jak uvádí Pavel Říčan (Říčan, 1989), je také „subjekt, který rozumí své společenské situaci a aktivně utváří svůj život v této situaci“. Každý člověk, který se liší od druhých lidí, je zároveň jedinečná, neopakovatelná osobnost.

1.4 Charakteristika vývoje dítěte předškolního věku

Období dítěte v předškolním věku se vyznačuje několika charakteristickými rysy. První tři roky života prožilo dítě v láskyplné péči rodičů, získalo pocit důvěry a pocit jistoty, že se může na někoho, kdo ho má rád, spoléhat. Že je tu vždy někdo, kdo je mu připraven pomoci. Zároveň však získalo pocit sebejistoty, samostatnosti, který mu dovoluje s odvahou vkročit právě do další etapy života, a tou je etapa věku předškolního. Pociť jistoty a důvěry v někoho blízkého a v sebe sama umožňuje dítěti pronikat do širšího světa. Předškolní věk se tak stává zároveň senzitivním obdobím, protože dítě vystupuje z rodiny a z prostředí, kde bylo pod citovou ochranou, dostává se do kontaktu s lidmi pro něho neznámými. Rozvoj prosociálních dovedností je však závislý právě na tom, do jaké míry bude dítě schopno řešit sociální vztahy se širším okolím (Matějček, 1985).

Předškolní dítě velmi pozorně vnímá a vyhodnocuje vše, co se kolem něho děje. Vytvářejí se tak základy pro jeho vlastní sebehodnocení. Začíná rozlišovat minulost, přítomnost a budoucnost, začíná vnímat vztahy mezi věcmi a porovnávat je. Pro předškolní období od tří do šesti let je velmi významným činitelem zlepšující se rozvoj všech druhů vnímání. Přesněji vnímá velikost, tvar a objem jednotlivých předmětů, dochází k rozvoji sluchových schopností. Přesněji rozlišuje délku a výšku tónů. Pozorujeme rozvoj ve vnímání okolního světa, dítě projevuje hlubší zájem o poznávání souvislostí, začíná rozlišovat časové vztahy. Postupně se prodlužuje doba koncentrace pozornosti, významně se rozvíjejí rozumové schopnosti společně se slovní zásobou. Předškolní dítě již schopné se domluvit, je iniciativní, objevuje taje tvořivého, spontánního a hravého světa.

Do barevného světa proniká dítě hrou, která je jedním z nejdůležitějších rysů předškolního věku, stává se jeho hlavní náplní a má v tomto období rozhodující význam. Dítě prožívá radost, hrou se učí, hra ovlivňuje jeho tělesný rozvoj. Dítě začíná přijímat pravidla, pro svou hru vyhledává partnery, kamarády. Potřeba partnerského vztahu je pro ně velmi významná, dítě prožívá společnou radost. Aby byl svět předškoláka rozmanitý, pomáhá mu k tomu fantazie, která je právě v období předškolním v nebývalém rozvoji. Hrou dítě také vyjadřuje svůj postoj ke světu, jejím prostřednictvím se může vyrovnávat s realitou, která pro něj může být zatěžující. Hovoříme zde o hře symbolické. Tematická hra pomáhá dítěti v přípravě na budoucí roli. Děti si hrají na školu, na maminku, na tatínka. Pro předškolní věk jsou typické pohádky a pohádkový svět. Pro dítě jsou důležité srozumitelný děj a vymezená

pravidla. Zlo bude potrestáno, dobro vítězí. Prostřednictvím pohádek dítě postupně chápe fungování světa a ztotožňuje se s hrdinou (Vágnerová, 2008).

V předškolním období dítě začíná chápat společenské normy, které se postupně zvnitřňují. Autoritou, která určuje pravidla chování, jsou pro dítě dospělí. Dítě snáze přijímá pravidla chování od autorit, které uznává, těmto pravidlům chování přikládá dítě osobní význam.

U předškolního dítěte dochází k prohlubování vyšších citů k rodičům a prarodičům. Vztahy mezi nimi jsou pro dítě velmi důležité. Významný je pocit bezpečí, jistoty zázemí a vědomí, že se dítě na ně může spolehnout. Dítě se s rodiči identifikuje, chce se jim podobat, rodiče jsou pro dítě vzorem. Matka a otec se ve svém působení na dítě vzájemně doplňují. Matka je pro dítě zdrojem pocitů jistoty a bezpečí, dítě se postupně odpoutává z těsné vazby s matkou. Otec pomáhá dětem s výlety při poznávání světa, je prostředníkem k získávání nových zkušeností a poznatků. Postupně připravují dítě na vstup do základní školy, což je pro něj velmi významná změna.

V předškolním věku dítě vyspívá po všech stránkách – tělesně, pohybově, intelektově, citově i společensky (Vágnerová, 2008).

1.5 Hudební schopnosti jako předpoklady k hudebním činnostem

Rozvoj hudebnosti je důležitý při utváření osobnosti. Touto problematikou se podrobněji zabýval Milan Holas (Holas, 1993). Ta v sobě integruje celou řadou hudebních schopností, které jsou nezbytným předpokladem pro hudební činnosti. Tomuto se stále více věnuje celá řada odborníků doma i v zahraničí. Čestné místo zastává dílo Františka Sedláka, které rozpracovali jeho žáci. Předškolním obdobím v rozvoji hudebnosti se zabývá Miloš Kodejška.

František Sedlák (Sedlák, 2013) bývalý vedoucí katedry hudební výchovy na Pedagogické fakultě UK v Praze, charakterizuje hudební schopnosti jako „psychické struktury a vlastnosti jedince, které odpovídají požadavkům hudebních činností a zajišťují jejich přiměřenou úspěšnost“. K jejich rozvoji dochází již od raného věku, podstatné je, aby se rozvíjely s ohledem na psychofyzilogické možnosti dítěte. Hudba podněcuje emoční projevy, které společně s vývojem osobnosti, temperamentem a charakterem podporují

harmonický rozvoj osobnosti. Hudební schopnosti řadí František Sedlák (Sedlák, 2013) do speciálních schopností. Zkoumáme je v kontextu celé osobnosti jedince, neoddělujeme je od obecných schopností, které s hudebními úzce souvisejí.

Mezi základní hudební schopnosti, které mají vliv na celkovou hudebnost, řadíme tyto schopnosti: hudebně sluchové, auditivně motorické, rytmické cítění, tonální cítění emocionální reakce na hudbu, hudební paměť, hudební představivost a hudebně tvořivé schopnosti. Například, jak uvádí Miloš Kodejška (Kodejška, 2002), „hudebně sluchové schopnosti umožňují dítěti vnímat a zpracovávat akustické vlastnosti hudby: tónovou intenzitu, trvání, soubor alikvotních tónů a frekvenci. V souvislosti se zráním sluchového analyzátoru se v prostředí, které je dostatečně podnětné, vyvíjí citlivost pro hlasitost, délku, barvu a výšku tónu“.

1.5.1 Hudební vlohy, nadání

Hudební psychologie je relativně mladá vědecká disciplína, kterou založil zejména František Sedlák. Zpřesnil celou řadu pojmů, například charakterizoval hudební vlohy jako kategorii biologickou, vrozenou, zatímco schopnosti, dovednosti a návyky jako kategorii psychologicko-sociální, tj. získanou v průběhu hudebního vývoje člověka. Hudební vlohy vytvářejí základ pro citlivost k hudbě, k hudebnímu vnímání, k hudebním aktivitám a celkovému vztahu k hudbě. V málo podnětném prostředí se vlohy nemusejí plně rozvinout. Často se projevují již v raném dětství, označujeme je jako hudební nadání. Jedinec se hlouběji zajímá o hudbu a má potřebu se v oblasti hudby seberealizovat.

1.6 Hudební vývoj dítěte v období předškolního věku (ve 4.–6. roce)

Hudební vývoj je součástí harmonického rozvoje osobnosti. Úzce souvisí, jak uvádí František Sedlák (Sedlák, 1974), s rozvojem dalších psychických funkcí, senzomotorických reakcí, poznávacích a rozumových procesů, s rozvojem představ, paměti, fantazie, souvisí s projevy temperamentu a vůle. Předpokladem hudebního vývoje je zrání biologických struktur mozku. Pro vznik a rozvoj hudebních schopností je nejdůležitější zrání motorického, sluchového analyzátoru a hlasového orgánu. Hudební schopnosti a jejich rozvoj jsou podmíněny výchovou a prostředím. V psychickém vývoji se objevuje ještě jeden velmi

důležitý činitel, a tím jsou tzv. kritická období nebo senzitivní období (Sedlák, 2013). Jedná se o zvýšenou citlivost na specifické podněty z okolí. V určité vývojové periodě se vytvářejí citové stabilní mechanismy, které jedinci umožňují se v kritických obdobích vypořádat se zátěžovou situací. Po narození dochází k „vpečetování“ kdy organismus vstřebává vnější podněty, které ovlivňují další vývoj osobnosti. Významnou roli zde podle Františka Sedláka (Sedlák, 2013) hraje vztah mezi dítětem a matkou, citová a senzorická stimulace, která je nutná pro další rozvoj a sociální adaptaci dítěte. Pouto mezi matkou a dítětem vytváří předpoklady i pro další hudební vývoj dítěte. Pokud dojde k narušení této vazby například nedostatkem smyslových nebo sociálních podnětů, dochází k dalšímu nepříznivému vývoji dítěte. Pro hudební vývoj dítěte má důležitou úlohu i rozvoj senzomotorických funkcí. U dítěte dochází k propojení hudebně sluchových vjemů s pohybem, evokuje pohybovou reakci a rytmické pohyby.

Hudební vnímání je zpočátku synkretické, globální. Děti vnímají podněty, které se mu líbí, které ho oslovily, které ho podněcují k hudebnímu projevu. Hudební vnímání urychluje i zrakové vnímání, dítě odezírá pohyby úst osoby, která s ním hovoří nebo mu zpívá. Významný vliv pro hudební vývoj má i rozvoj senzomotorických funkcí. Děti již v roce a půl velmi živě reagují na rytmus hudby, pohyby nebývají zpočátku koordinované, kolem třetího roku se postupně zpřesňují a dítě má radost z pohybu a hudby.

Hudební vývoj v předškolním období se rozvíjí ve dvou rovinách. Jednak je to v rodině, kde většinou probíhá živelně, a dále je to v mateřské škole nebo dalších zařízeních či institucích určených pro výchovu v předškolním věku. Dítě se postupně zlepšuje ve svých pěveckých schopnostech, vytvářejí se základy pro jeho poslechové dovednosti. V tomto věku je schopno pohybem vyjádřit hudební náladu nebo charakter skladby. Dochází k rozvoji fantazie a emocionality. Dokáže vycítit hudbu veselou, vážnou, rozvíjí se také hudební paměť. Učí se nové písničky, dokáže si i vybavit melodii, kterou již několikrát slyšelo. V předškolním věku se rychle rozvíjí motorika, dítě koordinuje pohyby těla s hudebním rytmem a zvládne hru na elementární hudební nástroje.

Přechod z mateřské do základní školy je velmi důležité senzitivní (přechodové) období, které je rovněž podmíněno individuálními zvláštnostmi a charakteristikou sociálního prostředí.

Dítě před vstupem do základní školy vyjadřuje své názory také prostřednictvím hudebních, literárních, výtvarných, dramatických činností a dalších elementárních uměleckých i mimouměleckých aktivit.

1.6.1 Vývoj hudebních a dalších estetickovýchovných činností dítěte (4–6let)

Aktualizace hudebních činností se uskutečňuje v pěveckých, poslechových, instrumentálních a hudebně-pohybových aktivitách. Při práci s předškolními dětmi zařazujeme poslech hudby, pěveckou, instrumentální a hudebně-pohybovou činnost. Při *poslechu* hudby se děti postupně seznamují s instrumentálním doprovodem, učí se rozlišovat sólové nebo orchestrální skladby a písňové formy. Poslech u dětí podporuje vlastní tvořivost a nápodobu. *Pěvecké činnosti* přinášejí rytmizaci a melodizaci slov, hry s říkadly. Střídáme zpěv sólový, sborový nebo zpěv ve skupinkách. S dětmi zpíváme s instrumentálním doprovodem nebo bez doprovodu. Zařazujeme také hudební dramatizaci, hrajeme si s melodizací říkadel a hádanek. Dětské písničky doprovázíme instrumentální hrou ozvučnými předměty, hrou na Orffovy nástroje a hrou na tělo. Předškolní děti se velmi rády učí nové písničky – lidové i umělé. Děje se tak zejména přímou nápodobou v kontaktu s rodičem, s učitelkou nebo dětmi ve třídě. Využíváme také hru na ozvěnu nebo otázku a odpověď, děti se učí vnímat melodii, tempo písňové formy. Při *instrumentálních činnostech* využíváme hru na Orffovy nástroje. Děti jsou při hře na nástroje postupně schopné zachytit hudební rytmus, pulzaci, metrum. Přecházejí tak od živelné hry k funkčnímu využívání Orffových nástrojů v hudebních i nehudebních aktivitách. *Hudebně-pohybová* cvičení se objevují v několika formách s hudbou, jako hry se zpěvy, dramatizace obsahu písni nebo taneční variace. Tyto prvky můžeme ještě doplnit o základní hudebně-výrazové prostředky, například rychle–pomalu, vysoko–nízko, silně–slabě.

Pro hudební projevy v mateřské škole je jednou z nejdůležitějších součástí rozvoj tvořivosti, která je podporována využíváním rozmanitých metod, organizačních forem práce a pomůcek. Hudební, pohybové, dramatické, kreativní a výtvarné prvky by měl učitel pro zajištění harmonického múzického rozvoje dítěte plánovaně zařazovat a kombinovat.

Ozvučné předměty hrají v hudebních činnostech předškolních dětí významnou roli. Poskytují širokou škálu využití. Již samotná manipulace s nimi je pro děti velmi lákavá. Zkoumají jejich tvar a následně je touží rozeznít. Seznamování se a hra s nimi rozvíjí u dětí

zvukovou, rytmickou a pohybovou představivost. Jsou dostupné pro všechny děti, můžeme si je společně s dětmi i vyrobit, a tak u dětí prohlubujeme i rozvoj jemné motoriky.

Řadíme sem například různá chrastidla, plastové láhve, plechové krabičky, igelitové sáčky, papírové archy. Chrastidla s dutinou nazýváme litofony, jsou naplněna různým materiálem, například rýží, korálky, hrachem nebo pískem. Mohou to být plastové láhve různých velikostí, prázdné nebo naplněné vodou. Plechové krabičky můžeme rozeznívat drnkáním na gumu nataženou přes korpus krabičky. Hra na igelitové sáčky nám pomáhá v rozvoji rytmické přesnosti dětí a často ji využíváme k různým zvukomalebným hrám, jako je například nápodoba zvuku deště nebo vlaku. Papírové archy využíváme při zvukomalebných hrách a následně k rozvoji jemné motoriky u dětí.

K propojení hudebního a mluveného projevu dětí nám slouží pohybové aktivity. Hovoříme zde o hře na tělo (tleskání, pleskání, podupy), chůzi a drobném běhu, pantomimě a tanečních prvcích (poskoky, otočky, úkroky).

Hudebně-dramatické aktivity obsahují například sólovou a sborovou recitaci či vyprávění a mohou být doplňovány pohybovými výrazovými prostředky, jako je mimika a gesta.

Hudební činnosti mohou být zpestřené dětskou hravou tvořivostí a dotvářeny výtvarnými aktivitami. Může to být kresba, malba nebo například uspořádání výstavy (Jenčková, 2010).

Hudební projevy mohou být umocněny dalšími estetickovými projevy, jakými se mohou stát například:

Literární činnosti – mají významný vliv pro rozvoj dítěte v předškolním věku v oblasti rozumové, v rozvoji jazykových schopností, v oblasti citové a estetické. Literární činnosti rozvíjejí slovní zásobu. Rozvíjí se schopnost přednášet verše, která se s věkem postupně kultivuje. Podporují tvořivé pokusy při rýmování slov. Děti poslouchají pohádky, bajky, příběhy a pověsti. Při poslechu vnímají děj příběhu, dokážou rozlišit dobro a zlo a umějí se do příběhu naplno vžít, pokud je jim děj blízký v jejich představách, přáních a zkušenostech.

Výtvarné činnosti – zahrnují širokou škálu možností práce s výtvarným materiálem. Od grafických činností přes malbu k práci s papírem, lepidlem, nůžkami a modelovací hmotou.

Podstatné je u dětí podporovat rozvoj tvořivosti prostřednictvím podnětného prostředí, které umožní dítěti výběr činností.

Dramatické činnosti – obsahují v sobě různorodé aktivity. Jedná se zejména o hudební, výtvarné, řečové aktivity. Dramatické činnosti významně pomáhají budovat sociální vztahy a podporují rozvoj tvořivosti a fantazie.

Výuka cizích jazyků by měla být uskutečňována metodami a formami práce, které odpovídají potřebám dítěte předškolního věku. Děti by se měly s cizím jazykem seznamovat hravou formou. Vhodné je využívat obrázkový materiál, zařazovat básničky, písničky. Děti by se měly naučit porozumět jednoduchým pokynům, které používá učitel v hodině.

2 SOCIOLOGIZUJÍCÍ ČINITELÉ HUDEBNÍHO VÝVOJE DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

2.1 Význam rodiny pro vývoj osobnosti dítěte

„Rodina je základním životním prostředím dítěte. Nejen že jej obklopuje, ale také se do něho promítá“ (Helus, 2007). V rodině probíhá tzv. primární socializace, nastávají první kontakty se společností a kulturou. Jakým způsobem se rodina chová, jak s ním jedná, jak mu projevuje své city, jaké zaujímá postoje, takové předkládá dítěti vzorce sociokulturního chování a myšlení. Na základě těchto prvotních zkušeností je schopno dále rozvíjet vztahy k sobě samému, k druhým lidem a širšímu okolí. Navazující sekundární socializace zahrnuje jak pozitivní, tak i negativní vlivy rodinného prostředí, které svým působením formují dítě v jeho dalším výchovně-vzdělávacím procesu (Helus, 2007).

2.2 Charakteristika současné rodiny

Současná rodina a její fungování je ovlivňováno několika faktory. Jedná se o rozšiřující se názorovou nejednotnost mezi rodiči a dětmi, která vzniká silným ovlivňováním dětí masmédií. Také sem řadíme problematiku emancipace žen. Dále jsou to rozvodovost, neúplné rodiny, střídavá péče, matky samoživitelky a nové formy registrovaného partnerského soužití. Také dochází ke změnám tradičních rolí rodičů, které vycházejí z trvalého růstu cen základních životních potřeb a přirozené touhy žen po společenském uplatnění. Tyto změny ve svém důsledku vedou ke změnám ve fungování žen v rodině a využívání možností, ke kterým dříve měli přístup jen muži. Mění se systém náročnosti domácího hospodaření. Dochází tedy k určitému rozporu. Na jedné straně je to snaha zachovat si uvnitř rodiny svou tradiční formu, v níž funguje párový vztah muže a ženy a oba se společně starají o děti, přičemž žena zajišťuje zázemí pro ostatní členy rodiny. Na straně druhé je to zásah do světa rodiny, kdy se žena stává ekonomicky nezávislou, a tak se tradiční rozvržení rodiny mění.

Podívejme se, do jakých podmínek se může dostat takový vztah dnešní moderní společnosti k dětem či k rozhodnutí být rodičem. Dnes může být na dítě pohlíženo tak, že brání rozvoji a individuálním potřebám potenciálních rodičů. Modelem se jeví být osobnost, která není zatížena péčí o potomky, není zatížena manželským vztahem. Demografické údaje

hovoří o klesající porodnosti a v budoucnu lze očekávat, že česká rodina stejně jako ostatní západoevropské rodiny vychovávají jedno nebo dvě děti. Na jedné straně tedy existuje trend, který není příliš nakloněn dětem. Na druhé straně doba poskytuje jedinci nekonečné možnosti osobního rozvoje, úspěchu a kariéry, které se těžko opouštějí s vidinou založení rodiny a vzdání se všech výhod. Avšak odklad založení rodiny zejména u ženy znamená snižující se možnost mít děti. Narození dítěte jako symbol naplnění života se více objevuje u osob s nižší formou vzdělání, na druhou stranu matky s univerzitním vzděláním se často dobrovolně rozhodují pro bezdětnost na základě svého vzdělání a budoucího profesního uplatnění. Vytrácí se zde poslání žen jako nositelek života a mateřství, pro které byly po celá historická období předurčeny.

2.3 Problematika rodinných vztahů

V současné době můžeme pozorovat stále vzrůstající nestabilitu manželství, kdy se třetina až polovina manželství do několika let po jejich uzavření rozpadá, jak uvádí Jandourek (Jandourek, 2003). Podle Jana Jandourka se řadí mezi nejčastější důvody rozvodu socioekonomický status, který můžeme dále pozorovat ve třech rovinách. Jedná se o vzdělání, povolání a příjem. Vliv na rozvodovost má také stoupající zaměstnanost žen. Anglosaské výzkumy z tržních společností ukazují, že pro stabilitu manželství je důležitější stálý příjem manžela než samotná výše jeho platu. Dále má příjem muže a ženy vliv na stabilitu manželství. Jestliže žena může přispívat do rodinného rozpočtu, manželství je lépe ekonomicky zajištěné a tím méně se tato manželství rozpadají. Výzkum uvádí, že jiná je situace, jestliže žena má větší příjem než manžel. Žena se stává méně závislou na manželovi, a to zvyšuje možnost rozvodu. Rozvod manželství a rozpad rodiny patří mezi jedno z nejtěžších období nejen pro přímé účastníky rozvodu, jimiž jsou rodiče a děti, ale často také pro celou širší rodinu. Rozvod se promítá do oblasti sociální, etické, právní, emoční. V procesu rodinného nesouladu a následně rozvodu zúčastněné osoby vždy strádají. Na základě četných výzkumů je prokazatelné, že rozvodem je výrazně ohrožen zdravý vývoj osobnosti dítěte, které prožívá rozvrat manželství rodičů. Toto nastává i v případě, že se rodiče k situaci staví citlivě a snaží se, aby děti nestrádaly. Výzkumy prokázaly, že neexistuje věk, ve kterém by dítě rozvodem netrpělo. „Jde pouze o to, že reakce dítěte v určitých obdobích vývoje jeho osobnosti je různá podle věku a také podle pohlaví.“ (Matějček, 2002)

2.4 Význam rodiny pro hudební výchovu dítěte

Hudba má velmi významný pozitivní vliv pro rozvoj dítěte, zejména v oblasti hudebního vědomí. Vztah k hudbě se začíná utvářet již od nejútlejšího dětství, proto je velmi důležitá podpora ze strany rodičů. Je třeba v rodině vytvářet takové prostředí, které bude hudební schopnosti dětí rozvíjet. Pevné citové spojení mezi matkou a dítětem je základem pro budoucí rozvoj hudebních schopností dítěte. Mezi první sluchové a hudební podněty, které matka dítěti zprostředkovává, patří tóny a melodie mluvy matky společně s emočními projevy při uspávání. Matka svým zpěvem rozvíjí hudební sluch dítěte, vytváří základy pro rozvoj řeči, podněcuje děti k pobroukávání a pěveckým pokusům.

Pokud dochází v raném věku k nedostatku v naplnění citových potřeb dítěte a sociálních vazeb, může docházet k psychické deprivaci, která může způsobovat, jak uvádí František Sedlák (Sedlák, 1974), emoční nezralost, oslabuje motivaci k pěveckým pokusům, jež jsou nezbytné k hudebnímu rozvoji.

Rodina je pro dítě životně přirozené a podnětné prostředí. Umožňuje živý pěvecký a hudební projev. Matka může zpívat dítěti ukolébavky před spaním, později může následovat společný zpěv lidových písniček nebo domácí hraní na Orffovy nástroje. Pokud hovoříme o zpěvu, patří mezi jednu z nejdůležitějších hudebních činností a právě děti v předškolním věku zpívají velmi rády. Rodiče mohou hrát na zobcovou flétnu, a mohou tak využít společně strávený čas, například jako přípravu na lekci flétny v kroužku v mateřské škole nebo jiném zařízení. Při společném hraní s rodiči a dalšími dospělými dochází k upevňování vzájemných vztahů, prohlubují se nejen hudební schopnosti a dovednosti, ale dochází i k posilování sociálních vazeb a podpoře psychického a sociálního vývoje (Kodejška, 2002). Je nutné podotknout, že v současné době máme k dispozici mnohem pestřejší škálu hudebních a dalších výukových pomůcek, než tomu bylo v minulosti. Měli bychom tyto možnosti plně využívat tak, aby docházelo k vyváženému naplňování duchovních a materiálních potřeb.

2.5 Změna vztahu rodiny a školy

V novém osobnostním pojetí předškolní pedagogiky vidíme zásadní změnu v postoji k rodině. Rodina má v rámci osobnostní orientace dominantní postavení v rozvoji dítěte. Škola toto postavení podporuje, respektuje a otevírá se vzájemné spolupráci. Tento vztah je založen na spoluúčasti rodičů na vzdělávacím programu a opravdovém partnerství.

V minulosti společnost posilovala autoritu škol, určovala směry ve výchově a vzdělávání, a tím upevňovala svůj vliv na vztah mezi školou a rodinou. Dnes společnost vymezuje školu jako místo posilování výchovné funkce rodiny a prostor, v němž probíhají socializační procesy a v němž je dítě obohacováno o nové podněty, které rodina nemůže v takové míře poskytnout. Jedná se zejména o možnost styku s dalšími dětmi, škola je místem s širokou nabídkou činností, dává dětem prostor k jejich seberealizaci. Škola tak pomáhá rodině kompenzovat možný nedostatek příležitostí k rozvoji dětí v rodině, ať se jedná například o časové možnosti rodičů, podnětnost prostředí, nebo málopočetné rodiny. Škola zároveň nabízí metodickou pomoc v případech například vývojového opoždění nebo působí při individuální pomoci jednotlivým dětem (Koťátková, 2008).

2.6 Volnočasové instituce zaměřené na děti v předškolním věku

V posledních letech můžeme pozorovat snahy rodičů o co možná nejpestřejší zaplnění volného času dětí. Rodiče vyžadují možnost výběru volnočasových aktivit – kroužků v rámci mateřské školy i mimo školu. Rodiče jsou ochotni vynaložit jak časové, tak finanční úsilí pro splnění svých představ, které však mnohdy nekorespondují s přáním a potřebami dětí. Rodiče se mohou cítit pod určitým tlakem souvisejícím se společenskými trendy, mají pocit, že je třeba zajistit, aby dítě bylo schopno obstát v životě. Již od útlého věku je třeba dítě chystat na případné překážky, které jej v životě čekají (Koťátková, 2008).

Mateřské školy nabízejí velmi širokou nabídku zájmových činností. Jedná se zejména o kroužky výtvarné, pěvecké, pohybové, taneční a dramatické, dále angličtinu, keramiku a hru na flétnu. Nabídka zájmových aktivit bývá v mateřských školách buď jako součást školního vzdělávacího programu, nebo jsou tyto aktivity nabízeny jako nadstandardní.

Výhodou zájmových útvarů pro děti v předškolním věku může být možnost zvolit si činnost, která dítě zajímá nebo která není obsažena ve vzdělávací nabídce mateřské školy. Zároveň zde však hrozí, že si kroužek nevybírá dítě, ale volí jej rodiče. Mezi další výhody kroužků patří menší počet dětí ve skupině, a tím individuální péče pedagoga, děti mají možnost se pohybovat mezi novými a zároveň stejně starými kamarády. Získávají nové zkušenosti a dovednosti. Vše by však mělo korespondovat s individuálními zvláštnostmi a potřebami dětí v předškolním věku.

Mezi nevýhody zájmových útvarů pro děti v předškolním věku lze řadit možnost přetěžování dětí, pokud navštěvují více kroužků. Někdy může docházet k častému střídání lektorů nebo lektor nemá patřičné pedagogické vzdělání. Zde může hrozit, že nebude využívat správné metody, formy a prostředky práce. Děti tak mohou získat nesprávný prvotní vztah ke vzdělávání, a může tak být negativně ovlivněn další vývoj dítěte (Koťátková, 2008).

Typy institucí

Nabídka mimoškolních předškolních institucí pro děti je rozmanitá. V Praze je řada institucí, jako například mateřská centra, domy dětí a mládeže, nezisková a občanská sdružení, turistické a sportovní oddíly, základní umělecké školy.

Mateřské centrum

Mateřské centrum je zařízení, které navštěvují osoby na rodičovské a mateřské dovolené, především matky, jejich děti a další rodinní příslušníci, za účelem společného trávení volného času.

Mateřské centrum plní sociální a výchovně-vzdělávací funkci. Programy, které jsou zde nabízeny, jsou jak volnočasové aktivity pro děti (výlety, hry, dětská odpoledne apod.), tak vzdělávací aktivity a činnosti rodinných příslušníků, žen na mateřské dovolené. Pokud se zapojíme do aktivit a činností mateřského centra, můžeme sami osobně přispět svými zkušenostmi a nápady. Rozvíjíme tak své schopnosti a dovednosti, a tím rozšiřujeme programovou nabídku mateřského centra. Mateřské centrum je převážně soukromé, neformální, dobrovolné středisko, které se v případě, že se sejde dobrá skupina lidí s potenciálem, může stát občanským sdružením a dále vylepšuje svou činnost. Mateřské

centrum je otevřené a přístupné všem lidem žijícím v okolí. Program a nabídka jsou sestavovány pro všechny věkové skupiny.

Mateřská centra v České republice nespádají do zákona o školských zařízeních (mateřské školy ano) ani nejsou v systému sociálních služeb. Proto jsou jednotlivá mateřská centra velice rozmanitá a jejich nabídka je různorodá. Financování mateřských center je velmi rozdílné, nejčastěji se financují z obecních rozpočtů, grantů, různých nadací, prostřednictvím firem, ale i státu (MPSV).

3 PEDAGOGICKÁ REFORMA

3.1 Předškolní výchova orientovaná na osobnost dítěte

Znaky současné předškolní výchovy se zaměřením na osobnost dítěte

Charakteristickým znakem pro dnešní předškolní výchovu a vzdělávání v mateřských školách je zaměření na osobnost dítěte. Soustřeďuje se na respektování přirozených potřeb dětí a jejich vývojových zákonitostí. Podporuje svobodný a individuální rozvoj osobnosti dítěte. Zde je možno uvést, že se jedná o jednu z hlavních myšlenek současného pojetí předškolní výchovy, která také může rozvíjet zkušenosti a tradice české předškolní výchovy či na ně navazovat. Individuální přístup k dítěti však neznamena přístup bez vymezení pravidel a bez respektování obecně platných norem.

Respektování osobnosti dítěte v kontextu předškolní výchovy je průběžný a dlouhodobý proces, který souvisí s profesionálním a odpovědným přístupem pedagoga za určitých podmínek u konkrétního jedince (Opravilová, 2007).

3.1.1 Dítě jako jedinečná osobnost

Osobnostní pojetí předškolní výchovy v sobě zahrnuje individuální přístup k dítěti. Dítě je chápáno jako jedinečná a neopakovatelná osobnost.

Mezi hlavní myšlenkové proudy, které se promítají do nového pohledu na dítě a jeho výchovu, patří osobnostní pojetí pedagogiky, demokracie, humanistická filozofie, psychologie a celková změna pohledu na systém vzdělávání. Tyto změny se škol velmi dotýkají a ovlivňují výchovu a vzdělávání dětí. Všichni účastníci pedagogického procesu se tak pohybují v nových podmínkách, které je formují a mění. Není možné jednoduše konstatovat, že staré bylo špatné a to nové je konečně dobré. Zvláště nyní, v pátém roce uskutečňování tzv. pedagogické reformy, kdy se z důvodu nedostatku peněz hledají kompromisní řešení, která často popírají osvědčená pravidla a zásady, na nichž stojí kvalitní pedagogická práce. Praxe však poukazuje na nedostatečnou podporu společnosti k uskutečnění takto popsané role současné školy. Zaváděné trendy nejsou efektivní v případě nespolupracujících rodičů, kteří z výše uvedených důvodů změn ve fungování rodin nezvládají svoji rodičovskou roli. Změna v odpovědnosti za preventivní péči je přenesena na rodiče, bez jejichž souhlasu nemůže škola

dítě poslat na žádné vyšetření. Dlouhodobá neochota společnosti, přes prázdné politické proklamace, finančně a personálně zajistit a podpořit stoupající nároky na kvalitu a individualizaci vzdělávání je silným destabilizujícím prvkem celé reformy primárního školství.

Z naznačeného vývoje vidíme proměnu dětí zejména v oblasti psychické a sociální a dále v oblasti fyziologického a sociálního vývoje. Máme zde na mysli zejména rychlejší dozrávání dětí v oblasti psychického a fyzického vývoje. Kvůli vlivům okolí a působením složitějších sociálních vztahů jsou citlivější na zasahování do projevů jejich osobnosti. Teprve čas však ukáže, do jaké míry je vývoj dítěte ovlivňován genetickou výbavou a do jaké míry je ovlivňován vnějšími vlivy prostředí. Sledujeme-li změny ve vývoji dnešních dětí, je však nutné si na druhé straně přiznat také negativní hlediska, která se objevují v praxi, při práci s dětmi. Máme zde na mysli například nárůst problémů ve výslovnosti, chudší slovní zásobu a výtvarný projev, omezenější svět fantazie, problémy v komunikaci a nevyrovnanou koncentraci pozornosti. Tyto problematické jevy mohou vznikat na základě rozporu mezi našimi požadavky na dítě a vývojovými možnostmi dítěte. Změnou jsou však v dnešní době zvyšující se nároky zároveň se zrychlováním tempa pro adaptaci dětí, které tak nemají dostatek prostoru pro zpracování a uložení předložených informací (Kropáčková, Opravilová, 2008). Toto chápání dítěte přináší i nový vztah mezi dítětem a učitelkou, zejména vzájemnou důvěru, respekt, vstřícnost k dítěti. Velmi důležitý je trpělivý přístup učitelky, její snaha o porozumění dítěti. V tomto vztahu vzájemného porozumění vzniká prostor pro svobodné vyjádření dítěte. Dítě dostává možnost podílet se na aktivitách, spolurozhodovat o nich, sám se na nich podílet. Činnosti provází pozitivní motivace, učitelka věří ve schopnosti dítěte.

3.2 Obsahové části Rámcového vzdělávacího programu

Vzdělávání v mateřské škole

Osobnostně orientovaný model v sobě zahrnuje myšlenku postupného, plynulého přechodu od kouzelného věku dětství až k systematickému vzdělávání. Pro plynulost tohoto přechodu je nutné poskytnout dětem určité podmínky. Pro předškolní děti je nejpřirozenější seznamování se se světem prostřednictvím hry, možnost samostatně a tvořivě jednat, respektovat pravidla a naslouchat druhým a být s nimi. Dítě tak získává pocit jistoty

a sebedůvěry, které jsou důležité pro budoucí roli školáka. Nemělo by se tedy jednat o cílený program přípravy na školu, ale o přirozené a postupné rozvíjení specifických schopností, které jsou pro předškolní období charakteristické.

Ve spojení s osobnostní orientací a individualizací ve výchovně-vzdělávacím působení tvoří hra a nenásilné situační učení, jak uvádí Eva Opravilová (Opravilová, 1998), vlastní základ soustavného vzdělávání.

Dítě prostřednictvím hry prozkoumává svět, objevuje své schopnosti a dovednosti. Hra pomáhá dítěti relaxovat, napomáhá uvolnění od únavy, dítě navazuje nové kontakty a vztahy, během hry se může dítě svobodně projevovat.

Hra nám může ukázat stupeň rozvoje dítěte, během hry je možné pozorovat soustředěnost dítěte, jeho tvořivost a nápaditost, schopnost dodržovat pravidla. Osobnostní pojetí klade důraz také na princip individualizace. Hlavní myšlenkou individualizace je respektování individuálních zvláštností každého dítěte. Je třeba, aby učitelka rozlišovala nároky na jednotlivé děti a jejich různé předpoklady. Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání z roku 2001, aktualizovaný v roce 2004, je kurikulárním dokumentem, s nímž pracuje současná mateřská škola. Hudební činnosti je možno zařadit do všech vzdělávacích oblastí na základě integrovaných bloků:

Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět.

Dítě a jeho tělo

V oblasti **dítě a jeho tělo** se zaměřujeme na správné dýchání a pěvecké činnosti, které souvisejí se správným držením těla. Také se věnujeme tvorbě hlasu a šetření hlasivek dětí. Sledujeme též hlasovou hygienu a prevenci hlasových poruch. Zpěv také využíváme jako činnost vhodnou k relaxaci. Může být využíván při únavě dětí, ke změně činností nebo může pomáhat při navozování klidné a přátelské atmosféry ve třídě. Hudebně-pohybové činnosti v této oblasti zaměřujeme na poznávání vlastního těla, k rozvoji schopností ovládání pohybového aparátu. Podporujeme rozvoj jemné a hrubé motoriky. Během hudebně-pohybových činností využíváme rozmanité pomůcky a učíme se s nimi zacházet.

Dítě a jeho psychika

V oblasti **dítě a jeho psychika** se věnujeme aktivitám zaměřeným na práci se slovy a říkadly. Rozvíjíme slovní zásobu dětí, správnou artikulaci, propojujeme rytmickou deklamací slov s hrou na tělo. Podporujeme hudebně-instrumentální činnosti, při kterých děti pracují s hudebními nástroji. Děti poznávají jednak materiály, ze kterých byly nástroje vyrobeny, a dále charakteristický zvuk jednotlivých nástrojů. Využíváme jednoduché instrumentální doprovody, jež napomáhají rozvoji paměti dětí. Zařazujeme také improvizovanou hru, která, jak uvádí Lišková (Lišková, 2006), podporuje tvořivost, fantazii a představivost. Důležitý význam mají také poslechové činnosti a sluchové hry, jež pomáhají rozvoji koncentrace pozornosti dětí a rozvoji smyslového vnímání.

Dítě a ten druhý

Hudební činnosti jsou velmi vhodné k navazování kontaktu s druhými, v mateřské škole probíhají společně s ostatními dětmi. Pomocí hudby děti snadněji navazují kontakty, hudba také pomáhá při adaptaci dětí v kolektivu. Hudbou můžeme navodit pozitivní atmosféru ve třídě, ale i u jednotlivých dětí. Při hudebně-pohybových činnostech, například při tanci, děti spolupracují, učí se vzájemně se domluvit a respektovat druhého.

Dítě a společnost

Hudební činnosti nám pomáhají seznamovat děti s kulturními tradicemi naší země a rozšiřovat povědomí o existenci dalších kultur a národností. Pěvecké činnosti patří mezi první, jejichž prostřednictvím vytváříme pozitivní vztah dětí k umění a kultuře.

Prostřednictvím pohybových činností přibližujeme dětem lidové zvyky a tradice, seznamujeme je s tradičními svátky.

Dítě a svět

Oblast dítě a svět nám umožňuje bližší poznávání ostatních kultur. Zaměřujeme se tak na výběr hudebních činností s tématy o přírodě, zvířátkách, rostlinách. Výběr činností je

obohacen například o jednoduché popěvky cizích národů. Do poslechových činností můžeme zařadit etnickou hudbu mimoevropských národů a také je možno seznámit děti pomocí pohybové improvizace s tanci například africkými nebo latinskoamerickými (Lišková, 2006).

4 VÝZKUMNÉ PODMÍNKY

4.1 Podstata projektu

Současná mateřská škola se vyznačuje komplexně zaměřeným vzděláváním. V minulosti byly činnosti řazeny podle schopnosti dětí se na danou činnost soustředit, jednalo se o vzdělávací chvíle – zaměstnání. Výchovně-vzdělávací činnost tak probíhala neuceleně, jednotlivá zaměstnání probíhala izolovaně. V současnosti sledujeme změnu, a tou je plánování vzdělávacích celků (Koťátková, 2008). Plánování vzdělávacích celků má výhodu v tom, že trvá delší časové období, děti mají možnost se tématu věnovat dlouhodoběji, s pochopením hlubších souvislostí. Dalším přínosem delšího časového trvání vzdělávacích celků je možnost si téma dostatečně prožít nejen ve třídě s dětmi, ale také rodiče mají čas si s dětmi o tématu povídat, děti je mohou vtáhnout do života ve třídě a školce. Podle Boženy Balcárové je projekt proces, ve kterém dochází k propojení různých aktivit a postupů. Je návrhem na uskutečnění určitého záměru s určením způsobu realizace (Balcárová, 2013).

4.1.1 Tematické plánování v projektu

Jak bylo již uvedeno, v současné mateřské škole probíhají činnosti ve vzájemném propojení, dítě se setkává s tématem v různých situacích a aktivitách v průběhu celého projektu.

Tematické celky jsou charakterizovány volbou tématu, kterému odpovídá obsah a přiměřeně dlouhé časové období. Tématu se věnujeme během dne při různých činnostech a aktivitách, téma nás provází jak při procházkách, tak při výběru materiálů a pomůcek. Jde o řazení jednotlivých činností, které se obsahově, pocitově, tvořivě váží k tématu uspořádaného do časového bloku (Koťátková, 2008).

4.1.2 Projektové plánování

Projektové plánování se vyznačuje určitými odlišnostmi. Při přípravě projektu si volíme hlavní téma, avšak více se soustředíme na určité jádro, jak uvádí Soňa Koťátková (Koťátková, 2008). Jádro pro nás bude hlavním vodítkem při výběru náplně jednotlivých činností. Projekt počítá s tím, že děti budou aktivně vstupovat do činností, které si prožijí. Prožité zkušenosti a poznatky si pak lépe uchovávají v paměti. Projekt obsahuje rozmanité

způsoby a postupy práce a aktivit, které podporují různé způsoby myšlení a řešení. Během projektu si děti vyzkoušejí vzájemnou spolupráci s ostatními dětmi, ale poznají i své vlastní individuální schopnosti. Projekt nabízí dětem možnost řešit různé problémy, otázky. Děti tak problém řeší zkoumáním a pohledem na věc z více stran. Během projektu směřujeme postupně k vytvoření cílového výstupu. Tím může být podle zvoleného tématu individuální nebo společný výtvar. Cílový výstup obsahuje získané individuální zkušenosti dětí, ale zároveň promítá společné prožitky a zážitky dětí ve skupině. Při přípravě projektu si vytyčíme cíl, zohledňujeme časovou náročnost projektu a věk dětí. Dále máme na zřeteli jejich individuální možnosti, potřeby a zájmy. Uvědomíme si, co by mohlo být konečným produktem. Konečný výstup nám pomáhá zvolit jednotlivých činností, které budou dětem nabízeny. Můžeme si také nejdříve zvolit výchovně-vzdělávací cíl, ten je pro nás vodítkem pro výběr vhodného tématu. Projekt není pouhé řazení činností s určitým tematickým zaměřením. Jeho odlišnost a pedagogická působnost spočívá v integrování činností, ke kterým se vztahují různé metody směřující cíleně ke komplexnímu rozvoji celé osobnosti dítěte jak v individuální, tak ve spolupracující rovině. Vrcholem metod vedoucích ke spolupráci je společný výsledek (Kotátková, 2008).

V hudebně edukačním projektu se prolínají principy integrativní hudební výchovy – integrace hudebních činností, mezipředmětové vztahy a prvky polyestetické výchovy. „Integrovaný hudebně edukační projekt charakterizujeme jako tvořivý proces všech zúčastněných aktérů, výsledkem je konkrétní výstup na bázi integrace dalších druhů umění při zachování rovnocenného postavení hudby. Za nejdůležitější myšlenku integrovaného hudebně vzdělávacího projektu považujeme vysokou míru aktivní účasti dětí, která přechází do podoby dětské hudební kreativity. Balcarová charakterizuje hudební kreativitu jako spouštěč mechanismu tzv. integrativní kreativity, která se projevuje v oblasti výtvarného, pohybového či slovního a dramatického projevu.

V podmínkách předškolního vzdělávání je možno uvést integrované hudební projekty, které mohou být součástí vlastní hudebněvzdělávací aktivity nebo existovat jako jedna z organizačních forem. Může se jednat o celodenní projekt nebo projekt většího rozsahu. Proces jeho tvorby je dlouhodobější, prezentace je veřejná. Lze jej připravovat v průběhu rozmanitých hudebních aktivit nebo v rámci dalších vzdělávacích činností, které vstupují do projektu.

V díle *Teorie a praxe integrativní hudební výchovy* Boženy Balcarové se setkáváme s velmi podstatnou myšlenkou. Integrativní možnosti hudebních činností v hrách, hravých a vzdělávacích činnostech určených pro předškolní věk směřují ke smysluplné integraci. V hudebněpedagogické praxi je však velmi důležité, aby se nerealizovalo „vše se vším“ a „za každou cenu“. Hudební činnosti nabízejí pestrou škálu podnětů a námětů, se kterými je možno tvořivě pracovat. Při snaze o integraci estetickovýchovných přístupů a postupů je nutné si uvědomovat celistvost a svébytnost světa hudby a hudební výchovy (Balcarová, 2013).

Konečný společný produkt obsahuje spolupodílení se všech dětí a následné předvedení vlastních výsledků práce. Děti se mohou podělit o své prožitky, zážitky, zkušenosti s ostatními. Uvědomují si, že na díle pracovaly společně, zažívají tak pocity sounáležitosti. Mají radost, že okolí je přijímá, že se mohou podělit s ostatními o to, co dokázaly.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

V praktické části se zabývám integrováním hudební výchovy do ostatních uměleckých činností pro děti předškolního věku. Výzkum bude realizován formou experimentu v deseti výchovně-vzdělávacích etapách. Zaměřuji se nejprve na zjištění zájmu o hudebně-pohybové činnosti propojené s ostatními uměleckými i mimouměleckými aktivitami ve skupině dětí, kde bude probíhat realizace již zmiňovaných vzdělávacích etap, a to před zahájením samotného projektu v odpolední hudebně-pohybové zájmové činnosti v prostorách mateřské školy. V další části budu popisovat experiment, který byl realizován v mateřské škole v období od září do prosince 2013. Tento projekt je zaměřen na propojení hudebně-pohybové činnosti s ostatními uměleckými i mimouměleckými aktivitami. Po jeho ukončení provedu metodou dotazníku a řízeného rozhovoru druhé výzkumné šetření, kde budu sledovat pomocí daných otázek postoj rodičů, dětí a institucí k propojení hudby s ostatními aktivitami v rámci odpolední či dopolední zájmové činnosti dětí předškolního věku. Srovnání těchto dvou výzkumných šetření bude obsahem kapitoly 6. Na závěr shrnu celé výzkumné šetření.

5.1 Předmět a cíle výzkumu

Předmětem zkoumání bude prověřit, jak mimoškolní zařízení pomáhají rozvíjet hudební schopnosti u dětí. Cílem výzkumu bude zjistit dostupnost umístění dítěte předškolního věku v mimoškolním zařízení, dále zjistit charakter hudebněvýchovných činností v mimoškolních zařízeních – jestli jsou preferovány více integrativní, nebo monotematické. Na závěr budu zjišťovat zájmy rodičů o umístění dětí do takových kroužků, kde je hudba propojena s ostatními uměleckými i mimouměleckými činnostmi.

5.2 Metody a pracovní hypotézy

V praktické části bakalářské práce budu využívat experiment, řízený rozhovor a dotazník. Experiment uskutečním v období od září do prosince 2013. V deseti hudebněvýchovně-vzdělávacích etapách s názvem „Cestujeme po světě – letem světem, balonem“ budu aplikovat integraci hudební výchovy do ostatních uměleckých i mimouměleckých činností.

Řízený rozhovor uplatním v kontaktu se soukromými a státními institucemi, které nabízejí zájmové činnosti pro děti předškolního věku na území Prahy. Dotazník budu aplikovat v kontaktu s rodiči a dětmi, které navštěvují mateřské školy, zájmová centra a instituce určené pro předškolní věk. Prostřednictvím uvedených metod budeme formulovat pracovní hypotézy ve třech ohledech. V praktické části ověřím tyto tři pracovní hypotézy.

1. **hypotéza** – V Praze je dostatek příležitostí pro rozvoj hudebního talentu u dětí předškolního věku.
2. **hypotéza** – Děti projevují daleko větší zájem o hudební činnosti, pokud jsou integrovány s ostatními uměleckými nebo mimouměleckými aktivitami
3. **hypotéza** – Dnešní rodiče považují umělecké činnosti uskutečňované v mimoškolních zařízeních za nezbytný prostředek komplexní výchovy, na němž tato zařízení kromě rodiny participují.

Zajímá mě, je-li dostatek příležitostí pro rozvoj hudebního talentu u dětí předškolního věku, jestli děti projevují větší zájem o hudební činnosti a zda dnešní rodiče považují umělecké činnosti uskutečňované v mimoškolních zařízeních za nezbytné a důležité.

5.2.1 Dotazník

Tuto výzkumnou metodu zvolím při komunikaci s rodiči. Dotazník budu rozdávat rodičům a dětem během pololetí, ve kterém probíhá zájmová činnost. Dotazník budu aplikovat i u rodičů dětí, které tento kroužek nenavštěvují. Při sestavování otázek se zaměřím na tři oblasti. První oblast se soustředí na mimoškolní zařízení, rozvoj hudebních schopností a dostupnost pro rodiče a děti. Druhá oblast se zaměří na charakter zájmových činností, zda se upřednostňují aktivity integrativní, nebo monotematické. Třetí oblast otázek bude zkoumat zájem rodičů o kroužky, v nichž je hudba propojena s ostatními uměleckými a mimouměleckými činnostmi. Bude mě také zajímat volný čas dětí a rodičů, zda se věnují hudbě.

První otázka:

Dochází Vaše dítě do nějakého zájmového zařízení?

V této otázce mě zajímá, zda rodiče umístili dítě do nějakého volnočasového zařízení pro předškolní děti.

Druhá otázka:

Jak daleko je zájmová instituce od Vašeho bydliště?

Tato otázka se zaměřuje na dostupnost zájmových institucí.

Třetí otázka:

Jsou ve Vámi vybraném mimoškolním zařízení hudební kroužky? Pokud ano, jaké?

Tato otázka zkoumá nabídku hudebních aktivit, které nabízejí instituce pro děti předškolního věku. Zajímá mě rozmanitost nabídky.

Čtvrtá otázka:

Jak hodnotíte kvalitu, náplň a úroveň zájmových kroužků, kam dochází Vaše dítě?

V této otázce mě zajímá obsahová stránka kroužků – zda jsou rodiče spokojeni s kvalitou aktivity, kterou společně s dětmi vybrali.

Pátá otázka:

Jaké zájmové aktivity upřednostňujete při výběru kroužků pro Vaše dítě?

Tuto otázku zařadím proto, abych mohl porovnat kroužky, o které je mezi rodiči největší a nejmenší zájem.

Šestá otázka:

Zaujala by Vás nabídka pro děti, kde je hudba propojena s jinými mimouměleckými činnostmi?

V této otázce se zaměřím na nabídku tzv. integrovaného kroužku. Bude mě zajímat, zda bude o tyto kroužky zájem.

Sedmá otázka:

Je Vámi vybrané zařízení nebo instituce pro zájmovou činnost státní, nebo soukromá?

Tato otázka bude pokrývat přehled institucí, které nabízejí kroužky pro děti. Odpovědi mi napovědí, zda jsou více preferovány instituce státní, nebo soukromé.

Osmá otázka:

Spolupracuje Vámi vybrané mimoškolní zařízení s Vámi rodiči? Pokud ano, jakým způsobem?

V této otázce mě bude zajímat spolupráce rodiny a zařízení, kam dochází dítě předškolního věku – v jaké míře je rodičům poskytována zpětná vazba a jaké další akce se konají v daném zařízení.

Devátá otázka:

Věnujete se ve svém volném čase s dětmi hudbě? Pokud ano, v jaké formě (zpěv, poslech, hra na nástroj a další)?

Smyslem této otázky bude pozorování proměny hudebních činností u dětí předškolního věku, a nejen u nich. Rád bych si udělal přehled o tom, jak se rodiče s dětmi věnují hudbě, jak u nich budují a rozvíjejí zájem o hudební činnosti. Tyto informace bych rád využil také ve svém budoucím zaměstnání.

5.2.2 Řízený rozhovor

Tuto výzkumnou metodu budu volit při komunikaci s učiteli a vedením institucí, které nabízejí zájmovou činnost pro děti předškolního věku. Řízený rozhovor budu realizovat během pololetí, ve kterém bude probíhat příprava na praktickou část bakalářské práce. Zaznamenané a vyhodnocené odpovědi shrnu v závěru práce. Pro aplikování řízeného rozhovoru jsem si vybral pět institucí. Při sestavování otázek do řízeného rozhovoru se zaměřím na tři oblasti. První oblast sleduje nabídku aktivit, které nabízejí vybrané instituce pro předškolní děti a to, jak podporují rozvoj hudebních schopností. Druhá oblast se zaměří na dostupnost zařízení a to, nakolik informují o svých aktivitách pro rodiče a děti. Třetí oblast otázek bude zaměřena na organizaci kroužků pro děti, v nichž je hudba propojena s ostatními uměleckými a mimouměleckými činnostmi. V závěru budu aplikovat otázky týkající se spolupráce učitele a instituce. Bude mě také zajímat, v jaké formě je rodičům poskytována zpětná vazba.

První otázka:

Jsou u Vás v instituci nabízeny nějaké hudební kroužky? Pokud ano, jaké?

V této otázce mě zajímá nabídka hudebních kroužků volnočasového zařízení pro předškolní děti.

Druhá otázka:

Nabízíte rodičům s dětmi konzultace o vývoji a pokrocích jejich dětí?

Tuto otázku zaměřím na spolupráci rodiny a instituce. Rád bych tuto otázku porovnal s odpověďmi z dotazníku pro rodiče.

Třetí otázka:

Spolupracujete se základní uměleckou školou?

Tato otázka sleduje hudební spolupráci se základní uměleckou školou – zda v instituci probíhá propojení s hudebními kroužky a návaznost na ně.

Čtvrtá otázka:

Jak se o Vašich aktivitách dovědí rodiče? Vybíráte nabídku v mateřských školách, na internetu, nebo si Vás rodiče najdou sami?

V této otázce mě bude zajímat dostupnost zařízení – odkud rodiče s dětmi dojíždí, zda jsou rodiče spokojeni s nabídkou kroužků pro děti.

Pátá otázka:

Máte stanovené cíle a náplň jednotlivých kroužků pro děti?

Tuto otázku budu zařazovat proto, abych si mohl porovnat kvalitu a obsah nabídek jednotlivých institucí.

Šestá otázka:

Zaujala by Vás taková nabídka kroužku pro děti, kde je hudba propojena s jinými mimouměleckými činnostmi?

V této otázce se zaměřím na nabídku tzv. integrovaného kroužku. Bude mě zajímat, zda bude o tyto kroužky zájem ze strany vedení instituce.

Sedmá otázka:

Ovládají Vaši lektori nebo učitelé hru na nějaký hudební nástroj? Pokud ano, na jaké nástroje hrají?

Tato otázka bude pokrývat přehled instrumentálních dovedností učitelů a lektorů v zájmových institucích, které nabízejí kroužky pro děti. Odpovědi mi prozradí, zda jsou v instituci zaměstnáni lidé s hudebními schopnostmi.

Osmá otázka:

Požadujete po lektorech nebo učitelích plán učiva či harmonogram s náplní jednotlivých hodin kroužku?

V této otázce mě bude zajímat připravenost a obsahová stránka jednotlivých hodin zájmových kroužků. Také to, zda je konzultován obsah hodin s vedením instituce.

Devátá otázka:

Jaká je spolupráce Vás jako instituce s rodiči a dětmi v rámci i nad rámec zájmové aktivity?

Smyslem této otázky bude zjištění efektivity vzájemné spolupráce a předávání informací. Díky této otázce budu moci porovnat názory rodičů a vedení instituce na vzájemnou spolupráci.

5.2.3 Experiment

Jako třetí výzkumnou metodu budu aplikovat autorský pedagogický experiment s názvem „Cestujeme po světě“.

Název experimentu: Cestujeme po světě aneb Letem světem balonem

Doba realizace experimentu: září 2013 – prosinec 2013

Věková skupina: 5–6 let

Počet dětí: 12 (9 dívek, 3 chlapci)

Místo realizace: MŠ Větrníček, Praha 4

Typ experimentu:

Podle délky trvání – dlouhodobý

Podle zapojení výchovných složek – vícesložkový

Podle místa konání – ve třídě

(upravená třída pro hudebně-pohybové, výtvarné činnosti)

Obsahové části Rámcového vzdělávacího programu:

Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika, Dítě a ten druhý, Dítě a společnost, Dítě a svět

Charakteristika:

Experiment bude zaměřen na propojení hudebně-pohybových činností s ostatními uměleckými a mimouměleckými činnostmi. Půjde o integrativní zapojení činností: hudební výchova, tělesná výchova, výtvarná výchova, dramatická výchova. K realizaci experimentu bude docházet na pravidelných setkáních ve speciální třídě. Při veškerých aktivitách spojených s experimentem bude kladen důraz na estetické prožívání. V rámci experimentu, rozděleného do deseti etap, budeme s dětmi poznávat různé země a cestovat dopravními prostředky, které vytvoříme pomocí dramatizace a zvuků.

Společně navštívíme Afriku, Asii, Antarktidu, Austrálii, Jižní Ameriku, Severní Ameriku, Čínu, Českou republiku. Na závěr nás čeká rozloučení a shrnutí zážitků z „poznávacích cest“. Cestování a to, kam poletíme, nám bude určovat písnička formou ronda, takzvaná **Cestovní písnička**. Ta se bude opakovat při každém putování za novým poznáním. V každé etapě budu s dětmi propojovat hudební výchovu s tvorbou nějakého výrobku či výtvoru, který si poté odnesou domů. Dále nás bude doprovázet cestovní pas, který si každé dítě odnese jako památku z dalekých cest. Cestovní pas dostanou děti na poslední hodině s razítky všech kontinentů, které navštívily.

Cíl experimentu:

Cílem bude přiblížit dětem vzdálené země a kontinenty pomocí výtvarných činností, dramatizace, her, dovednostních činností ve spojení s hudebními činnostmi a aktivitami. Jako dílčí cíle jsou vytyčeny rozvíjení estetického cítění, projev a výraz pomocí hudebně-pohybových činností, probouzení rytmického cítění, rozvoj prostorové koordinace, reakce emocí na hudbu, rozvoj pohybové paměti, seznámení s různými dovednostmi, které děti využijí při hudebních i nehupebních činnostech s rodiči nebo přímo v mateřské škole; formou pohybové improvizace probouzet jejich fantazii a kultivovat vlastní prožitek z hudby, která bude vytvářena učitelem nebo aplikována pomocí audiopřehrávačů. V neposlední řadě bude také cílem rozvoj řečových dovedností – využití pohádek, říkadel, zpěv písní a rozvoj mravních a volných vlastností a tvořivosti.

5.2.3.1 Výchovně-vzdělávací etapy

10 výchovně-vzdělávacích hudebně-pohybových etap:

„Cestujeme po světě aneb Letem světem balonem“

V každé etapě je připraveno pět úkolů, které děti plní během návštěvy kontinentu. Úkoly jsou označeny velkými písmeny (A, B, C, D, E). V rámci těchto etap a úkolů je zahrnuto propojení a integrace hudební, tělesné, dramatické, výtvarné výchovy. Ta je v každé etapě označena zkratkami. První etapa je též úvodní, a proto nás čeká pár počátečních informací o průběhu jednotlivých etap, výroba cestovních pasů a první poslech písničky, která nás bude doprovázet při našem společném cestování. Závěrečná hodina je věnována rozloučení, rozdání cestovních pasů, zhodnocení toho, co jsme se nového naučili, co jsme se dozvěděli, a hlavně tomu, jaké zážitky z cest si pamatujeme.

HV – hudební výchova (zpěv, říkadla, rytmická cvičení, hra na Orffovy hudební nástroje, poslech hudby, poslech akustické hry na klavír a piano)

TV – tělesná výchova (rozcvička, pohybová cvičení, pohybové hry, pantomima)

VV – výtvarná výchova (kreslení, malování, výroba různých artefaktů, lepení)

DRM – dramatická výchova (pohybové a tematické hry, nápodoba, pantomima, divadélko)

Noty ke všem písničkám v pedagogickém experimentu budou uvedeny v metodických námětech pro praxi.

1. výchovně-vzdělávací etapa

Název první etapy: **Příprava na společné cestování**

Cestovní písnička: (sedneme si s dětmi na připravený balón – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme (a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)...

Povídání na balonu:

Co nás čeká v tomto kroužku, kam se podíváme? Budeme si povídat o tom, co si zabalíme nebo můžeme zabalit na dlouhou cestu. Jakými dopravními prostředky můžeme cestovat? Co je důležité si před cestou zjistit a na co si dát ve velkém světě pozor?

Úkol A

VV – (obrázek batohu) Děti mají za úkol do obrázku batohu nakreslit, co by si zabalili na dlouhou cestu do cizích zemí.

Úkol B

Děti mají za úkol seřadit obrázky dopravních prostředků podle rychlosti (od nejpomalejšího k nejrychlejšímu). Na základě tohoto úkolu si vyzkoušíme jízdu těmito prostředky. Učitel za pomoci tamburíny nebo klavíru střídá rychlost, tempo a pulzaci (děti se pohybují jako dopravní prostředky).

Úkol C

HV – (poznávání dopravních prostředků) Děti mají za úkol poznávat zvuky dopravních prostředků, jejichž zvuk pouští učitel nebo lektor z připraveného CD přehrávače (auto, vrtulník, vlak, koňský povoz, loď, tramvaj, kolo, motorka). Zvuky pustíme několikrát a vždy připomeneme, že je pouštíme od začátku.

Úkol D

TV – (rozcvička k přípravě na cestu) S dětmi se protáhneme a procvičíme pohyby, které dělají od rána až do večera během celého dne. Rozdáme si koberečky nebo dětské žíněnky. To jsou dětské postýlky. Děti si na ně lehnou a den v rozcvičce začíná. Vstaneme, protáhneme se a třikrát oběhneme žíněnku, jako že jdeme do koupelny. Poté si jakoby vezmeme zubní kartáček, vyčistíme si zuby, oblékneme se, nasnídáme se a jdeme do školky (opět třikrát obejdeme žíněnku). Zde si hrajeme, zpíváme. Čeká nás oběd, spánek, odchod domů, poté hraní a povídání. Následuje večeře, večerní hygiena a krásné sny (zde učitel zahraje na klavír ukolébavku a popřeje dětem hezké sny).

Úkol E

DRM – Učitel se posadí ke klavíru. Začne hrát libovolnou melodii nebo písničku. Jakmile přestane hrát, děti se musejí přestat pohybovat (zkamenět) a svým tělem ztvárnit balík jakéhokoli tvaru. Toto se opakuje několikrát během jedné melodie. Učitel chvilku hraje. Pak přestane a zkontroluje dětské sochy.

2. výchovně-vzdělávací etapa

Název druhé etapy: **Afrika**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, společně podíváme do **AFRIKY**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes společně podíváme, bude Afrika. Budeme si povídat o tom, jaká zde žijí zvířata, cestovat po poušti i pralesem. Čekají nás místní domorodci a divoká příroda.

Úkol A

VV – (obyvatelé Afriky) Na připravených obrázcích si s dětmi prohlédneme domorodce, zvířata a krajinu Afriky. Děti mají za úkol na základě obrázků Afriky vytvořit masku domorodého obyvatele, a to za použití připravených barev a čtvrtek, ve kterých si dopředu vystříhneme oči a ústa. K výrobě masky dětem pustíme zvuky Afriky.

Úkol B

Děti mají za úkol rozdělit obrázky zvířat, která žijí, nebo nežijí v Africe. Na jednu hromádku dají ta zvířata, která v Africe žijí, a na druhou hromádku ta, která se v Africe nevyskytují. Po splnění úkolu si s dětmi vyzkoušíme zvuky afrických zvířat na rozpohybování mluvidel pomocí citoslovcí (**lev** – vááu, **opice** – huuu nebo aaa, **had** – sss, **ryba** – papapa, **gorila** – huahua, **divoké prase** – chrochro a řada dalších, která děti poznají z obrázků). Vyzkoušíme i hádanky, jaký zvuk vydává určité zvíře.

Úkol C

HV – (Africká příroda) S dětmi se naučíme africkou písničku.

Sabate a lakoho, sabate a lakoho

jajate jajate sabe sabe sabete

dumsea motoho dum sea motoho

sabate a lakoho, sabate a lakoho.

Úkol D

TV – (tanec domorodců) S dětmi se protáhneme a vyzkoušíme si pohyby, které dělají místní domorodí obyvatelé při různých obřadech. Využíváme jakýkoli bubínek nebo buben pro pulzaci a tempo. Pohyby provádíme kýváním zleva doprava, skákáním na místě, různými poskoky i chůzí.

Úkol E

DRM – S dětmi si zahrajeme na lov divokého zvířete. Místo oštěpů rozdáme jakékoli měkké míčky. Na krabici přiděláme obrázek divokého afrického prasete. Děti mají za úkol házet míčky a trefit obrázek. Pokud se dítě do obrázku trefí, krabice zaduní, a tím je zvíře uloveno. Tato aktivita se může několikrát opakovat. K této činnosti je vhodné pustit africkou hudbu domorodců.

3. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Asie**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do **ASIE**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes podíváme, bude Asie. Budeme si povídat o tom, jak je to veliký kontinent. Jaká je zde příroda a v ní divoká zvířata. Na kontinentu Asie se podíváme do velkých lesů na severu i do velkých hor, které jsou v Asii na jihu. Všechno si ukážeme na mapě Asie. Postavíme si pasteveckou chýši a zazpíváme si a poslechneme písničky, které si zpívají děti při pasení dobytka.

Úkol A

VV – (mapa Asie) S dětmi si prohlížíme mapu Asie, jaký je zde povrch, díváme se na veliké hory i na rozlehlé lesy. Úkolem dětí je vytvořit si svoji mapu Asie. Obrys Asie si učitel připraví na papír dopředu, pro děti to je ještě těžký úkol. Na rozdané papíry si děti vytvářejí hory pomocí zmuchlaných kuliček černého a hnědého papíru a lepí je na místo, kde jsou hory. Lesy zase tvoří pomocí zelených papírů, které si nastříhají na malé kousky. Mapu Asie si děti odnesou domů. Po dokončení mapy si s dětmi zahrajeme na ozvěnu v horách. Z novin si uděláme trubičku. Učitel přiloží ústa k trubičce a vydá zvuk (ahoj, děti...). Děti to zopakují. Poté se role vymění.

Úkol B

Máme k dispozici molitanové kostky. S dětmi je využijeme na stavbu mongolské pastevecké chýše. Aby nám šla práce lépe od ruky, budeme si při práci zpívat různá citoslovce. Máme kladivo, a proto při práci s kladivem budeme zpívat ťuky, ťuky, ťuk. Máme pilu a zpíváme řízy řízy říz. Máme kleště a zpíváme cvaky, cvaky, cvak. Máme nůžky na provazy a zpíváme šmik šmik, šmik.

Úkol C

HV – (mongolská písnička pro děti)

Tati, Tati. Co jsou to hvězdy, slunce a mraky?

Mami, Mami. Co jsou to na louce za květy?

Tebe i tátu mám moc rád,

za chýší zůstanu, budu si hrát.

Ukázka mongolské výslovnosti a zápisu:

Аав аа! Нар сар одон гурав юу вэ?

Аав ээж бидэн гурав юу вэ?

Гурван гурвын есөн хүсэл биелтүгэй!

О чандмань эрдэнэ.

Úkol D

TV – (indonéský tanec se šátkem) S dětmi se protáhneme a vyzkoušíme si tanec při hudbě od indonéských muzikantů. Vezmeme si šátek do obou rukou a zvedneme ho nad hlavu a pomalu jej spouštíme na zem. Poté šátek vezme do levé ruky a zatočíme s ním, pak do pravé ruky a opět zatočíme. Zatočíme i nad hlavou. Toto cvičení několikrát zopakujeme.

Úkol E

DRM – (asijská zoo) Každé dítě si rozmyslí, jaké bude napodobovat zvíře. Ostatní děti budou hádat, jaké zvíře to je. Pokud zvíře děti uhádnou, všichni ho pak společně napodobí. K této aktivitě využijeme audionahrávku asijské přírody.

4. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Antarktida**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do **ANTARKTIDY**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes podíváme, bude Antarktida. Dozvíme se, jaký je život na tomto kontinentu, kde je veliká zima a mráz. Podíváme se na jižní pól a seznámíme se zvířaty, která tento kontinent obývají. Zaspíváme si a zatancujeme pro radost a hlavně, aby nám nebyla zima. Postavíme si iglú a navštíví nás polární výprava.

Úkol A

VV – (stavba iglú) Na stavbu iglú si učitel připraví modelínu a podkladové pracovní destičky. Každé dítě si vezme pracovní destičku a kousek modelíny. Děti mají za úkol vytvořit model iglú. Na koberci jsou připravené a rozložené obrázky z Antarktidy a encyklopedie, kde jsou taková iglú vyobrazena. Každé dítě pak na závěr svoje iglú okomentuje. Poté si všechny výtvary prohlédneme. Modelínu vrátíme na hromádku a destičky srovnáme. Při tvorbě iglú dětem pustíme zimní písničky (Bude zima, bude mráz a Sněží, sněží, mráz kolem běží). Po dokončení si tyto dvě písničky zazpíváme společně s doprovodem klavíru.

Úkol B

Učitel má pro děti připravené kartičky s obrázky zvířat (lachtan, tučňák, mrož, tuleň, racek, sova, medvěd, kůň, ježek, mravenec, moucha, velryba, žralok, albatros, veverka, liška, pes, kočka). Děti mají za úkol vybrat, která zvířata žijí na Antarktidě. Po tomto úkolu nás navštíví polární výprava, která by se ráda dozvěděla nějaké informace o zvířatech, která zde žijí. Na koberci jsou rozložené encyklopedie a děti mají za úkol vyhledat zvířata podle obrázků. Učitel jim pak přečte o vybraných zvířatech zajímavosti. Při příchodu výpravy, kterou dělá sám učitel, mají děti za úkol tuto výpravu pozdravit eskymáckým pozdravem. Pozdrav se skládá ze hry na dřevěný oštěp na lovení ryb (dřevěný oštěp – dvě dřívka). Každé dítě ťukne dřívky jednou o sebe a jednou o zem. Učitel to zopakuje. Tímto způsobem pozdraví výpravu každé dítě.

Úkol C

HV – (eskymácká písnička pro děti)

Když letíme na výlet, kde je mráz a bílý sníh,

vezeme si rukavice, pojedeme na saních.

Obyvatel, co tu bydlí, jmenuje se Eskymák,

když budeme bezradní, poradí nám co a jak.

Je to zimní kamarád, hraje si tu s námi rád.

Úkol D

TV – (s Eskymáky proti zimě) S dětmi si trochu zacvičíme, aby nám na jižním pólu nebyla zima. Vytvoříme eskymáckou dráhu. Úkolem dětí je projít celou eskymáckou dráhu a zdolat překážky. Překážky vytvoříme z laviček, žíněnek, žebřin, molitanových kostek. Ze žíněnek vytvoříme ledové kry, které musejí děti přeskákat, aby nespadly do moře. Při této pohybové aktivitě dětem pustíme hudební kulisu (jak fouká vítr, zvuky velryby, zvuky podmořského světa, chůze ve sněhu).

Úkol E

DRM – (chůze po sněhu) Na chvíli se z nás stane velká výprava za poznáním Antarktidy. Vyzkoušíme si chůzi po sněhu. Budeme chodit po špičkách, abychom se nepropadli. Přes praskliny se budeme plazit. Učitel si do ruky vezme tamburínu nebo dřívka. Pokud zazní zvuk tamburíny nebo ťuknutí dřívek, tak to znamená, že se objevila veliká díra a děti ji musejí přeskočit. Co zvuk dřívek nebo tamburíny, to skok dětí v prostoru o trochu dopředu.

5. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Austrálie**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do **AUSTRÁLIE**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinent, kam se dnes podíváme, je úplně na opačném konci světa, než bydlíme my. Jmenuje se Austrálie. Kolem dokola je samé moře. V Austrálii mají poušť a krásné korálové útesy. Dozvíme se, jaký je život u protinožců. Seznámíme se s místními zvířaty a zaskáče si za klokany.

Úkol A

VV – (velký bariérový útes) Děti mají za úkol vytvořit rybičky, které žijí v moři. Po prohlédnutí mapy Austrálie a obrázcích v encyklopediích o tomto místě si děti vezmou připravené barevné papíry, nůžky, lepidlo. Na vystřiženou šablonu rybičky děti lepí různě přes sebe barevné papíry, a tvoří tak krásné ryby. Po dokončení úkolu všechny ryby připevníme na prostěradlo pomocí svíracích sponek. Všichni se společně chytíme prostěradla a vytvoříme efekt moře. Prostěradlem budeme opatrně třepat, mávat a dělat vlny jako v moři. K této aktivitě si pustíme zvuky podmořského světa. Učitel také může tuto aktivitu doprovodit improvizací na klavír – vysoké tóny hladina, nízké tóny hlubina.

Úkol B

V tomto úkolu se s dětmi podíváme do australské pouště. Z koberce ve třídě si jako uděláme poušť. Děti zavřou oči. Učitel všude po místnosti i na koberci rozmístí dřevěné korálky, které budou symbolizovat drahé kameny. Po vydání signálu **TEĎ** mají děti tyto drahé kameny najít a do posledního vysbírat. Pokud nebudou moci nějaké najít, učitel jim může napovědět hudbou. Pokud se nějaké dítě přiblíží ke korálku, učitel začne lehce šustit rýží v plechovce. Pokud je dítě dále od korálku, učitel se odmlčí.

Úkol C

HV – (australská písnička pro děti)

Klokan kouká na náš balón a rychle skáče pryč.

Zdálky kouká pštros emu, hodíme mu míč.

Chvilku míček pozoruje, pak ho kutálí.

Je vidět, že se míčku už tak nebojí.

Za stromem se cosi hnulo, je to malá koala.

Ráda by si s pštrosesem hrála a míček mu přihrála.

Úkol D

TV – (klokaní závody) Tento úkol doprovází učitel hrou na klavír. Učitel hraje dětem do skoku a poskoku jakoukoli písničku nebo melodii. V prostoru na koberci rozmístíme dětské kruhy (obruče). Těmto kruhům se děti jako klokaní musejí vyhýbat. Učitel začne hrát a děti

skákat. Jakmile učitel přestane hrát, děti musejí skočit do nejbližšího kruhu. Několikrát tuto aktivitu opakujeme.

Úkol E

DRM – (cesta za domorodci) V tomto úkolu se na chvíli podíváme za australskými domorodci. V encyklopedii a na obrázcích se podíváme, jak vypadají, jak loví i jaké mají zdobné malování na obličeji a tělo. Jeden z domorodců (učitel) dětem předvede, jak chodí pozorovat zvěř. S dětmi si tento úkol také vyzkoušíme. Musíme našlapovat potichu, abychom zvěř nevyplašili. Tímto způsobem dojdeme k oknu. Opatrně rozhrneme závěs. Úkolem dětí je najít za okny nějaké zvíře a pojmenovat ho (sýkorka, pes, kočka, vrána). Na počítači si na závěr ukážeme rituál australských domorodců. Tanec je propojen s rytmickým doprovodem (tamburína, dřívka, rýže).

6. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Jižní Amerika**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do **JIŽNÍ AMERIKY**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes podíváme, bude Jižní Amerika. Budeme si povídat o karnevalu, divokém pralese, o řece Amazonce a vysokých horách Andách. Na globusu si ukážeme, kde se Jižní Amerika nachází. Řekneme si, jaká zvířata zde můžeme potkat (tukan, anakonda, piraňa, lama, lenochod, papoušek ara, pásovec).

Úkol A

VV – (volné omalovánky) Děti mají za úkol vymalovat různá zvířata Jižní Ameriky. Mají k dispozici fixy, voskovky, pastelky. K dispozici jsou také encyklopedie, kde máme zvířata vyobrazena. K tomuto úkolu učitel pustí zvukový podklad (zvuky ze zoologické zahrady nebo zvířecí zvuky v divočině). Po dokončení omalovánek si prohlédneme všechny výtvary a uděláme si malou výstavku. Na konci hodiny si děti omalovánky odnesou domů.

Úkol B

V tomto úkolu se s dětmi podíváme do amazonského pralesa. Ze třídy se na chvíli stane deštný prales. Řekneme si, na co si musíme dát v pralese pozor. Musíme se jako výprava držet u sebe. Začneme s dětmi chodit po prostoru. Učitel pustí zvuky z přírody a deštného pralesa. Pokud zazní opice (učitel udělá zvuk opice), děti se musejí zastavit a pomalu si sednout na koberec. Po chvíli se rozejdeme znovu po prostoru. Pokud zazní had (učitel zasyčí), musíme zrychlit krok. Pokud zazní jaguár (učitel zařve vrauu), budeme utíkat. Po chvíli opět zpomalíme. Zvuky prostřídáme.

Úkol C

HV – (jihoamerická písnička pro děti)

Přijeli jsme do pralesa, kde nás potkal papoušek.

Naučil nás pěkná slova, křičí na nás zas a znova.

Je moc krásný, barevný, celý svět mu závidí.

Šťastnou cestu přeji vám, někdy k vám zavítám.

Úkol D

TV – (horolezecká výprava) Před horolezením si musíme připravit prstíky, ruce a nohy. Klekneme si v řadě vedle lavičky a prsty obou rukou dáme na lavičku. Začneme prsty pravidelně ťukat o lavičku, od malíčku po palec a zpět. Nejdříve jednou rukou, pak druhou a nakonec oběma naráz. Pak si stoupneme a budeme pravidelně dupat nohama (učitel tuto aktivitu doprovodí tamburínou). S dětmi si poté připravíme žíněnky pod žebřiny. Děti začnou

jeden po druhém lézt na žebřiny. Pokud se dotknou nahoře, pomalu se vrátí zpět na zem. Dítěti, které se bojí, pomůžeme nahoru i dolů. Po tomto úkolu si připravíme lavičku, kterou zavěsíme za žebřiny (vytvoříme skluzavku). Pod ni na zem dáme opět žíněnku. Každý si může vylézt po žebřinách, přelézt na skluzavku a sjet dolů po lavičce. Je to velice oblíbená činnost. Můžeme několikrát zopakovat.

Úkol E

DRM – (karneval a samba) V tomto úkolu se z nás stanou tanečníci na karnevalu. Budeme se snažit sladit rytmus samby s pohyby boků (učitel si připraví hudbu samby). Pohyby boků můžeme nahradit i úkroky stranou a vpřed. Sestavu si vymyslí sám učitel. Na závěr dětem pustíme krátké video na počítači, právě z takového velkého karnevalu.

7. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Severní Amerika**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do **SEVERNÍ AMERIKY**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes podíváme, bude Severní Amerika. Vše si ukážeme na mapách a v atlase. Povíme si, kdo je to indián. Vyzkoušíme si indiánský pokřik. Podíváme se

také za kovboji. Nezapomeneme ani na místní zvířata. Zkusíme si vytvořit i tornádo, které se tady v Severní Americe objevuje.

Úkol A

VV – (tornádo) Děti mají za úkol nakreslit na papír tužkou tornádo. Učitel začne hrát na klavír improvizaci (jak fouká vítr). Děti podle zvuku kreslí. Pokud učitel hraje vyšší tóny a jemně, děti kreslí malé spirálky. Pokud učitel zesílí a bude hrát hlasitěji, budou děti kreslit větší spirály. Hotová tornáda porovnáme i s encyklopedií, kde jsou tornáda vyobrazena. Na konci hodiny si děti kreslená tornáda odnesou domů.

Úkol B

V tomto úkolu se s dětmi podíváme za americkými kovboji. Ze třídy se na chvíli stane westernové městečko. Každý správný kovboj umí jezdit na koni. My si to vyzkoušíme také. Sedneme si každý na paty a ruce si připravíme na stehna. Začneme rukama plácát do steh. Tímto pohybem koně vyrazili. Učitel tuto aktivitu musí organizovat a řídit. Pokud řekne „je tu vysoký kopec“, pleskání rukama zvolní. Pokud bude kopec dolů, pleskání zrychlí. Můžeme říci „pozor, skok“. Děti poté na místě vyskočí a vrátí se do původní polohy v sedu na patách. Učitel může přidat i vodní příkop, křoví, slalom, potravu pro koně i odpočinek. Vždy to předvede a děti zopakují. V této aktivitě střídáme tempo.

Úkol C

HV – (severoamerická písnička pro děti)

Z Ameriky také pochází kytara. Na ukázkou učitel zahraje písničku na kytaru. Dětem ukáže i foukací harmoniku, ukulele (jakýkoli nástroj, který může dětem pro zajímavost ukázat).

Ho Ho Watanay – indiánská ukolébavka

Úkol D

TV – (indiánská stezka) Na tento úkol si všichni sundáme ponožky. Na koberci natáhneme provaz. Uděláme z něj různé klikyháky. Naším úkolem bude po tomto provaze přejít na druhý konec. Nesmíme šlápnout vedle. Toto kolo několikrát zopakujeme. Poté obměníme chůzi po laně. Půjdeme bokem, sun a přisun chodidel. Při této aktivitě pustíme indiánskou hudbu

(indiánský tanec). V encyklopedii se podíváme na malování a oblečení indiánů. Porovnáme, jaké nosili oblečení a jaké nosíme teď my.

Úkol E

DRM – (laso a býk) Na začátku tohoto úkolu vybereme jedno dítě, které bude dělat kovboje. Ostatní děti dělají divoké býky. Pohyb býka je po čtyřech (dítě je na kolenou). Úkolem kovboje je chytit býka (tím, že se dotkne dítěte, které dělá býka). Pokud ale dítě, na které se chystá kovboj, udělá z rukou rohy, kovboj na něj pak nemůže. Dítě, které rohy neudělá, je chyceno. Tuto aktivitu učitel koordinuje a zároveň ji doplní o hru na klavír. Melodii a improvizaci mění na základě situace při hře. Pokud je na honu kovboj, hraje napjatě. Pokud je býk chycen, hraje radostně a děti mohou kovboji zatleskat.

8. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Čína**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do **ČÍNY**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes podíváme, bude opět Asie, ale ne celá. Podíváme se do Číny. Vše si ukážeme na mapách a v atlase. Podíváme se na Velkou čínskou zeď. Vyzkoušíme si čínské písmo. Podíváme se za medvídkem pandou. Nezapomeneme ani na čínské hůlky. Těmi Číňané jedí.

Úkol A

VV – (písmo) Pustíme dětem čínskou tradiční hudbu. Na koberci rozložíme atlas, podíváme se, kde Čína leží, a prohlédneme si encyklopedii. Pokusíme se najít, jak vypadá čínské písmo. Každý si vezme bílou čtvrtku. Na stůl připravíme štětce s tuší a začneme malovat čínské znaky. Po dokončení úkolu si prohlédneme všechny znaky. Děti si je poté odnesou domů.

Úkol B

V tomto úkolu si s dětmi vyzkoušíme práci s čínskými hůlkami (čínské hůlky si učitel připraví dopředu; může zakoupit originální, nebo hůlky nahradit dvěma dřívky). Dětem ukážeme, jak se hůlky správně drží. Každý si pak vyzkouší hůlkami nabrat korálek z jedné mističky a přemístit do druhé mističky. Učitel dětem samozřejmě pomůže, pokud budou chtít. Po tomto úkolu využijeme hůlky jako hudební nástroj (dřívka) formou ozvěny. Učitel něco krátce předtřuká a děti to zopakují. Poté se role prostřídají. Učitelem se tedy stane na chvíli každé dítě v kroužku.

Úkol C

HV – (čínská písnička pro děti)

Když slunce zapadá, klaním se před ním.

Maminka mě má rada a říká, ať už spím.

Hui hui hui hui huo huo huo hin.

Ukázka záznamu čínské písničky:

當太陽落山時，我在他面前低頭

媽媽愛我，並告訴是否睡眠

卉卉卉卉嚶嚶霍欣

Úkol D

TV – (Panda) V tomto úkolu si vyzkoušíme taneček medvídky pandy. Budeme se kývat ze strany na stranu. Pohyby a zvuky brum, brum si vyzkoušíme při chůzi, převalování se na

zádech a na břichu. Tyto pohyby spojíme dohromady. Cvičení několikrát zopakujeme. Učitel tuto aktivitu doprovází pochodovým doprovodem na klavír.

Úkol E

DRM – (Velká čínská zeď) Na začátku tohoto úkolu si připravíme všechny molitanové kostky. Děti mají za úkol postavit velikou zeď tak, aby nepadla. K této činnosti učitel pustí zvuky ze stavby. Po dokončení zdi si sedneme před hotové dílo a společně zkusíme uhádnout, které nářadí je slyšet v nahrávce zvuků ze stavby (pila, kladivo, vrtačka a další).

9. výchovně-vzdělávací etapa

Název třetí etapy: **Evropa – Česká republika**

Cestovní písnička: (sesedneme si s dětmi na připravený balon – padák)

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

A dneska se, děti, podíváme do Evropy – **ČESKÉ REPUBLIKY**.

(a řekneme si, co nás dnes na cestě čeká)

Povídání na balonu:

Kontinentem, kam se dnes podíváme, bude Evropa. V Evropě bydlíme i my. Naše země se jmenuje Česká republika. Dlouho jsme cestovali. Navštívili jsme spoustu cizích zemí. Pomalu se musíme vrátit zpět domů. Vybalit věci, dát mamince věci na vyprání. Zbytek jídla z cestování dát do lednice a trochu si odpočinout, než půjdeme zase do školky. Než to ale uděláme, zaletíme ještě do naší země. Podíváme se na hrady a zámky, které projedeme na kole, zhlédneme naše turistické mapy, namalujeme si místo, kde trávíme čas o prázdninách.

Řekneme si něco o našich svátcích (Vánoce, Velikonoce). Ukážeme si naši státní vlajku a pustíme si na ukázkou státní hymnu. Nesmíme zapomenout na naše krásné lidové písničky.

Úkol A

VV – (zážitky z prázdnin) Děti mají za úkol nakreslit místo, kde nejradši tráví prázdniny. Po tomto úkolu si uděláme na koberci kolečko a každé dítě dostane prostor ke komentáři ke svému obrázku. Ke kreslení učitel hraje dětem veselé písničky nebo melodie (improvizace). Následně dětem rozdáme obrys naší státní vlajky. Chvilku si řekneme něco o barvách na vlajce a poté si ji děti správně vymalují a společně s obrázkem z prázdnin mohou odnést domů.

Úkol B

V tomto úkolu si s dětmi vyzkoušíme práci s buzolou a turistickými mapami. Do skupinek po třech dětech rozdáme české turistické mapy. Pečlivě si je s nimi prohlédneme a řekneme si, co všechno na mapě můžeme najít. Učitel poté nakreslí na papír deset turistických značek z legendy mapy (hrad, pramen, jeskyně, bazén, kemp, hotel, výškový bod, památný strom, kostel, cyklostezka). Poté je učitel dětem ukáže. Děti tyto značky na mapě hledají. U tohoto úkolu využijeme nahrávky zvuků z venkovního prostředí (zvuk vody, zvuk lesa, zvuk města). Dětem tyto zvuky pustíme a ony mají za úkol najít na mapě místo, odkud tento zvuk může znít.

Úkol C

HV – (české lidové písničky pro děti)

- zpěv s klavírem (děti doprovodí učitele na Orffovy nástroje – dřívka, bubínek, činelky)
- na ukázkou si pustíme českou státní hymnu (Kde domov můj)

(Pec nám spadla, Prší, prší, Holka modrooká, Auta, auta, Tři čuníci jdou)

Úkol D

TV – (výlet na hrad a na zámek) V tomto úkolu se projedeme na kole. Lehneme si na záda, zvedneme nohy a uděláme kolo. Začneme točit nohama a učitel vypráví krátký příběh

o průběhu cesty (vyrážíme na cestu, čeká nás kopec nahoru a dolů, rovina, přejezd přes vodu). Tyto cviky střídáme. Učitel v příběhu řekne, že jsme dorazili na hrad nebo zámek. To znamená, že vyskočíme, stoupneme si na koberec a učitel ukáže obrázek hradu. Poté se jízda na kole opakuje. Učitel pak ukáže obrázek zámku a děti činnost se vstáváním opakují. (Jízdu na kole doprovodíme citoslovci nebo krátkým popěvkem „cink, cink, uf uf“ do kopce, „jupí“ z kopce, „jééé“ při pohledu na hrad nebo zámek).

Úkol E

DRM – (motýl na rozkvetlé louce) Na začátku tohoto úkolu si připravíme ruce jako křídla a řekneme si, jací motýli u nás létají (babočka, bělásek, žluťásek a další). Učitel tuto aktivitu doprovodí na klavír melodií (let motýlka). Děti se pohybují podle rytmu melodie. Pokud učitel přestane hrát, motýl stáhne křídla a posadí se na zem (jako na kytíčku). Hudba se rozezní a motýlci mohou znovu vylétnout na louku.

10. výchovně-vzdělávací etapa

Rozloučení

- V této etapě shrneme, o čem jsme si povídali, které kontinenty a země jsme navštívili.
- Dětem rozdáme cestovní pasy s razítky ze všech kontinentů.
- Čeká je i cesta za pokladem, při které se jim budou hodit znalosti turistických značek.

V této aktivitě využijeme turistických značek z putování po České republice. Doplníme je jen o šipky, a sestavíme tak dráhu. Šipky budeme prokládat turistickými značkami. Cesta děti dovede k cíli (jeskyně), kde bude ukryt sladký poklad.

- Poklad je sladká odměna po dalekém cestování (bonbon, lízátko, diplom za účast na expedici).
- Rozloučíme se s balonem, který „sfoukneme“, uklidíme a poděkujeme mu, že s námi létal.
- Zazpíváme si některé písničky z našich dalekých cest.

- Na závěr děti nakreslí učiteli, co se jim líbilo nejvíce. Tuto činnost učitel doprovodí na klavír nebo kytaru.
- Učitel dětem moc poděkuje, jak byly šikovné, hodné, nebály se takové dálky a létání v balonu a dávaly pozor.
- Dětem můžeme dát i cestovní hádanky z celého našeho společného putování.

5.2.4 Formulace pracovních hypotéz

První hypotéza se zaměřuje na přehled institucí, které se věnují dětem předškolního věku a svým obsahem se zaměřují na rozvoj hudebního talentu. Druhá hypotéza se soustředí na zájem dětí o umělecké a mimoumělecké aktivity, do kterých je integrována hudební výchova. Třetí hypotéza se zaměřuje na postoj rodičů k umělecké činnosti uskutečňované v mimoškolních zařízeních. Tato zařízení tvoří prostředek komplexní výchovy a jsou podporovány rodiči i institucemi samotnými.

5.2.5 Organizační stránka výzkumu

Organizace výzkumu v bakalářské práci se bude skládat ze tří částí:

- 1) z vyhotovení dotazníku, který bude 9 otázkami zaměřen na rodiče a děti, jež budou navštěvovat níže popsany experiment, a také na rodiče s dětmi, které navštěvují různá zájmová zařízení;
- 2) z vyhotovení a sepsání řízeného rozhovoru, který bude 9 otázkami zaměřen na učitele a instituce, jež nabízejí hudební zájmové aktivity a rozvíjejí hudební talent a nadání u dětí;
- 3) třetí část bude zaměřena na experiment s názvem Cestujeme po světě aneb Letem světem balonem. Experiment bude obsahovat deset hudebněvýchovně-vzdělávacích etap, v nichž se bude propojovat hudba s dalšími uměleckými i mimouměleckými činnostmi. Tento experiment budou navštěvovat děti v rámci zájmového kroužku v Mateřské škole Větrníček na Praze 4 – Lhotka. Zde proběhne domluva s paní

Smejkalovou, ředitelkou mateřské školy, a celý experiment jí bude detailně popsán a vysvětlen.

Experiment bude zahájen v měsíci září a potrvá první pololetí školního roku 2013/2014. Experimentu se zúčastní 12 dětí (9 dívek a 3 chlapci). Po uplynutí všech 15 hodin kroužku se rozdají dotazníky rodičům. V průběhu pololetí si obejdeme zájmové instituce a zařízení s otázkami, které aplikujeme pomocí řízeného rozhovoru. Veškeré otázky z dotazníku pro rodiče a instituce okomentujeme a výsledek zapíšeme do závěru a vyhodnocení bakalářské práce. Stanovíme si také pracovní hypotézy, které se nám v rámci práce potvrdí, nebo vyvrátí.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU A METODICKÉ NÁMĚTY DO PRAXE

Celkový počet dotázaných respondentů, kteří spolupracovali s autorem práce (rodiče, děti, učitelé): **69**

Počet dětí, které se účastnily pedagogického experimentu: **12**

Celkový počet dotázaných učitelů a lektorů, kteří spolupracovali: **12** (celkem z 5 institucí)

Počet rozdaných dotazníků: **60**

Celkový počet dotázaných rodičů, kteří spolupracovali a vyplnili dotazník: **45**

Počet uskutečněných řízených rozhovorů: **12**

Na začátku realizace praktické části bakalářské práce jsem přemýšlel nad institucemi, se kterými spolupracuji ve svém volném čase. Vybral jsem 6 institucí, z toho 5 mi potvrdilo spolupráci (MC Veverka, MŠ Větrníček, 4Medvedi o. s., DDM Praha 4, MS a ZS Sdružení). Rodiče, kteří odpovídali na dotazník, byli z těchto institucí a zároveň z míst, kde působím jako učitel a lektor výuky hry na kytaru, klavír a učitel předmětů 1. a 2. stupně. Dotazník byl rozdan rodičům, kde je v rodině dítě předškolního věku. Mohu s potěšením říci, že z 60 dotázaných rodičů se mnou spolupracovalo 45 a z oslovených 12 učitelů bylo ochotno odpovídat na mé dotazy všech 12. U níže uvedených grafů a tabulek vycházím z celkového počtu dotázaných rodičů, kteří reagovali a odpověděli na dotazník (45) a počtu lektorů a učitelů, kteří reagovali a účastnili se řízeného rozhovoru (12).

Stanovené hypotézy:

První pracovní hypotéza

V Praze je dostatek příležitostí pro rozvoj hudebního talentu u dětí předškolního věku.

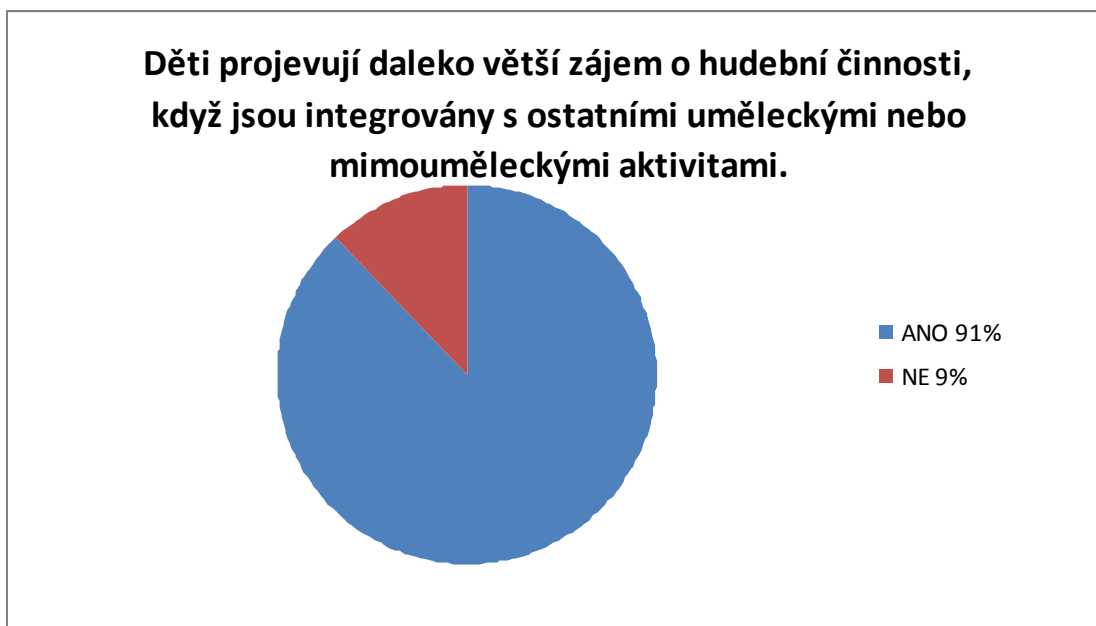
Pracovní hypotéza se potvrdila na základě vyhodnocení dotazníků pro rodiče a řízeného rozhovoru pro instituce. Odpovědi se shodovaly v rozmanitosti hudebních kroužků a aktivit pro předškolní děti. Oba subjekty se shodly, že výběr kroužku a zaměření je na rodičích. Pokud chtějí rozvíjet hudební talent u dětí, je zde právě možnost již v předškolním věku.

Druhá pracovní hypotéza

Děti projevují daleko větší zájem o hudební činnosti, když jsou integrovány s ostatními uměleckými nebo mimouměleckými aktivitami.

Tato hypotéza se potvrdila na základě experimentu a na základě rozhovoru s učiteli hudebních kroužků. Pokud byla hudba zapojena do jiných mimouměleckých aktivit, děti zájmová aktivita velice bavila a bylo na nich vidět nadšení a hlubší prožívání všech aktivit.

1) *Graf znázorňující zájem o propojení hudby a ostatních aktivit. Celkový počet dotázaných lektorů a rodičů byl 57.*

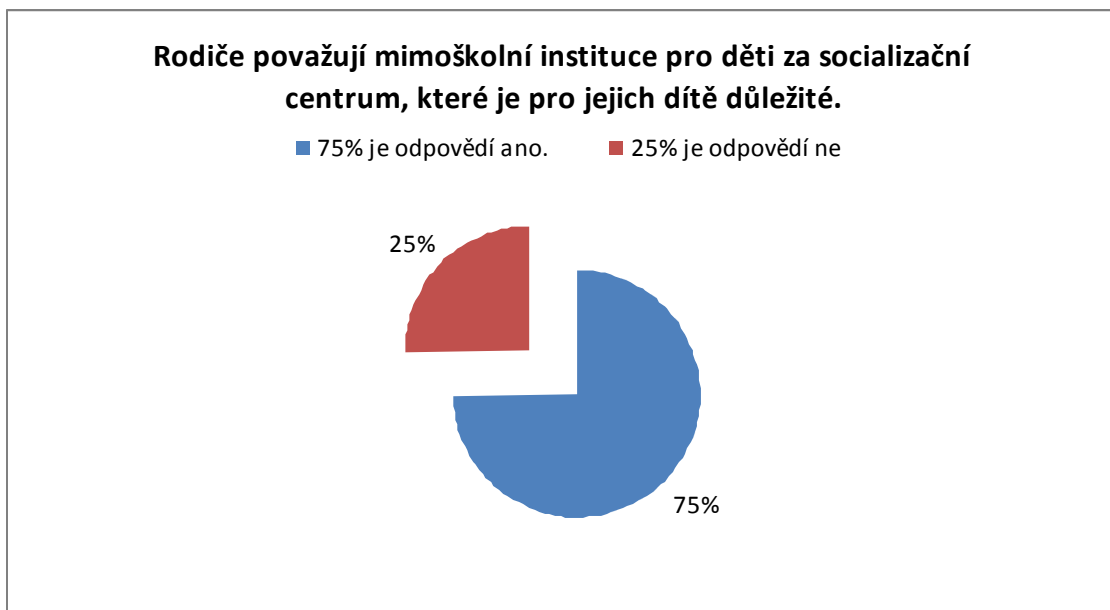
Třetí pracovní hypotéza

Dnešní rodiče považují umělecké činnosti uskutečňované v mimoškolních zařízeních za nezbytný prostředek komplexní výchovy, na níž tato zařízení kromě rodiny participují.

Tato pracovní hypotéza se potvrdila z části. Na základě dotazníků pro rodiče a díky řízenému rozhovoru s vedením institucí se obě strany shodly na tom, že mimoškolní instituce a zařízení jsou velice důležitým socializačním centrem, kde se propojují veškeré věkové skupiny dětí nejen z jedné mateřské školy. Umělecké aktivity v těchto zařízeních doplňují školní aktivity a naplňují volný čas dětí. Třetina dotázaných rodičů nesouhlasila s tvrzením, že je to nezbytný prostředek komplexní výchovy. Svými odpověďmi se shodli na tom, že veškeré aktivity nad rámec mateřské školy je potřeba vybírat s mírou a ohledy na individuální potřeby dítěte.

2) Graf znázorňující odpovědi na otázku týkající se názoru rodičů. Počet dotázaných rodičů je 45.

Cíle výzkumu se mi zdařilo naplnit. První cíl se naplnil na základě vhodného sestavení otázek v dotazníku a řízeném rozhovoru, kde se mi podařilo zjistit dostupnost umístění dětí předškolního věku v mimoškolním zařízení. Umístění dítěte je vzhledem k nabídce a volným místům dostupné. Druhým cílem bylo zjistit charakter hudebněvýchovných činností v mimoškolních zařízeních, jestli se preferují více integrativní, nebo monotematické. Tento cíl se mi podařilo potvrdit na základě rozhovorů. Převládají kroužky monotematické. Kroužky integrující hudební výchovu jsou v nabídce pouze s tělesnou výchovou a dramatizací. Třetím cílem bylo zjistit, zda by byl zájem rodičů o umístění dětí do takových kroužků, kde je hudba propojena s ostatními uměleckými i mimouměleckými činnostmi. Tento cíl jsem potvrdil na základě experimentu a odpovědí z dotazníku pro rodiče. Dětem byly přiblíženy různé umělecké i mimoumělecké aktivity propojené s hudbou v rámci experimentu realizovaného v odpoledním kroužku pro děti. Vzhledem k tomu, že byl experiment dlouhodobý mohly si děti veškeré aktivity plně zažít. Docházelo k propojení hudby s dramatickou, tělesnou, výtvarnou výchovou i s dalšími aktivitami. Během experimentu jsme společně s dětmi opakovali poznané, propojovali jsme poznávání s cestováním, které podněcovalo k zapojení fantazie a bohatším vnitřním prožitkům. Děti si mohly reálně vyzkoušet práci s mapami a buzolou. Dívaly se na instrumenty a poslouchaly reálně předvedenou hru na hudební nástroje (kytara, klavír, flétna, bubínek, dřívka, shaker, ukulele, mandolína). Viděly ukázky a obrázky domorodců, zvyků a tradic daných zemí na PC.

3) *Graf návštěvnosti a umístění dítěte v zájmových aktivitách. Počet dotázaných rodičů byl 45.*

4) Tabulka s otázkami a nejčastějšími odpověďmi z dotazníku

1) Dochází Vaše dítě do nějakého zájmového zařízení?	75 % byla odpověď ANO, 20 % NE, 5 % ZATÍM NE
2) Jak daleko je zájmová instituce od Vašeho bydliště?	do 15 minut MHD
3) Jsou ve Vámi vybraném mimoškolním zařízení hudební kroužky? Pokud ano, jaké?	ANO, výuka flétny, piana, hudebně-pohybový kroužek
4) Jak hodnotíte kvalitu, náplň a úroveň zájmových kroužků, kam dochází Vaše dítě?	jsem spokojen/a, chválím učitele
5) Jaké zájmové aktivity upřednostňujete při výběru kroužků pro Vaše dítě?	pohybové, výtvarné, angličtina
6) Zaujala by Vás nabídka pro děti, kde je hudba propojena s jinými mimouměleckými činnostmi?	ANO
7) Je Vámi vybrané zařízení nebo instituce pro zájmovou činnost státní, nebo soukromé?	soukromé 45 %, státní 55 %
8) Spolupracuje Vámi vybrané mimoškolní zařízení s Vámi rodiči? Pokud ano, jakým způsobem?	ANO, akce pro rodiče, dětská vystoupení, divadélka
9) Věnujete se ve svém volném čase s dětmi hudbě? Pokud ano, v jaké formě? (zpěv, poslech, hra na nástroj a další)	ANO 65 %, zpíváme, čteme si, hrají na hudební nástroj, NE 35 %

5) Tabulka s otázkami a nejčastějšími odpověďmi z řízeného rozhovoru

1) Jsou u Vás v instituci nabízeny nějaké hudební kroužky? Pokud ano, jaké?	ANO, výuka flétny
2) Nabízíte rodičům s dětmi konzultace o vývoji a pokrocích jejich dětí?	ANO 45 %, NE 55 %
3) Spolupracujete se základní uměleckou školou?	ANO 15 %, NE 85 %
4) Jak se o Vašich aktivitách dozvědí rodiče? Vyvěšujete nabídku v mateřských školách, na internetu, nebo si Vás rodiče najdou sami?	internet, od ostatních rodičů, z letáček
5) Máte stanovené cíle a náplň jednotlivých kroužků pro děti?	ANO
6) Zaujala by Vás taková nabídka kroužku pro děti, kde je hudba propojena s jinými mimouměleckými činnostmi?	ANO 80 %, NE 20 %
7) Ovládají Vaši lektoři nebo učitelé hru na nějaký hudební nástroj? Pokud ano, na jaké nástroje hrají?	ANO, piano, flétna, kytara
8) Požadujete po lektorech nebo učitelích plán učiva či harmonogram s náplní jednotlivých hodin kroužku?	ANO 85 %, NE 15 %
9) Jaká je spolupráce Vás jako instituce s rodiči a dětmi v rámci i nad rámec zájmové aktivity?	Různá vystoupení dětí, divadlo, výtvarné akce, výlety

Závěr

V bakalářské práci jsem se zabýval tématem Hudebně-integrativní výchova dětí předškolního věku v mimoškolních zařízeních. Zvolil jsem si formu pedagogického experimentu jako způsob, kterým jsem realizoval praktickou část. V první části práce jsem se věnoval teoretickým hlediskům, která se stala základem pro druhou, praktickou část. Pro realizaci experimentu a výzkumného šetření jsem využil informace získané v teoretické části práce. Nejvíce jsem čerpal z informací o vývoji dítěte v předškolním období, ale i z charakteristik jeho vnímání. V teoretické části jsem nejprve uvedl poznatky o utváření psychiky dítěte předškolního věku. Dále jsem zmínil informace a charakteristiku vývoje dítěte v předškolním věku. Navázal jsem poznatky o hudebních schopnostech a hudebním vývoji dítěte. V další části teorie se věnuji sociologizujícím činitelům hudebního vývoje dítěte předškolního věku. Do tohoto tématu jsem zahrnul pohled na dnešní rodinu i problematiku rodinných vztahů. Teoretickou část jsem doplnil o přehled institucí zaměřených na děti v předškolním věku. Praktickou část jsem rozčlenil do několika částí: stanovení předmětu a cílů, hypotéz a vlastní pedagogický experiment jako jednu z metod výzkumného šetření. V experimentu jsem chtěl využít veškeré vyzkoušené nápady, hry, aktivity, s kterými jsem se setkal po dobu mé práce s dětmi při studiu. Také jsem chtěl zapojit své hudební schopnosti, a dětem tak rozšířit možnosti poznávání. Experimentu se účastnilo 12 dětí. Věk dětí byl 5 a 6 let. Z naplňování jejich potřeb jsem v praktické části vycházel především. V závěru praktické části práce jsem shrnul výsledky výzkumného šetření a uvedl, zda došlo k potvrzení stanovených hypotéz a cílů.

Ve výběru volnočasových aktivit, které se staly součástí volného času dětí, bychom měli dbát na kvalitu a obsah vybrané aktivity. Důležitá je komunikace a zpětná vazba od lektora nebo učitele, který vede danou aktivitu. Na základě komunikace mezi rodičem, dítětem a lektorem můžeme docílit zlepšení volnočasových činností. Nabídka volnočasových aktivit je veliká, avšak ne vždy je vedena vhodným lektorem. Tím, že budeme s učiteli spolupracovat, s dětmi se účastnit akcí přes rok, můžeme zefektivnit kvalitu a obsah volnočasových kroužků nebo včas odhalit nedostatky. Byl bych rád, kdyby se hudebně-pohybový experiment uvedený v praktické části práce stal součástí náplní zájmového kroužku nebo aktivity v rámci institucí pro předškolní věk dětí. Rád bych tyto hudebně-pohybové činnosti propagoval ve více zájmových zařízeních a mateřských školách, protože během těchto aktivit dochází u dětí k rozvoji rozumového a citového potenciálu, který je velice

důležitý v počátcích celkového rozvoje dítěte. Považuji za důležité, aby učitel nebo lektor ovládal hru na klavír i jiné hudební nástroje a měl základní pohybové, výtvarné znalosti i řadu dalších dovedností, které využije při práci a aktivitách s dětmi.

METODICKÉ NÁMĚTY DO PRAXE

1) Cestovní písnička – RONDO

Kampak dneska poletíme, kam se dneska vydáme.

Proletíme celý svět, večer se zas vrátíme.

Dnes nás čeká dlouhá cesta, poletíme balonem.

Přes kopce a přes hory, kam nám to vítr dovolí.

2) Africká písnička

Sabate a lakoho, sabate a lakoho

jajate jajate sabe sabe sabete

dumsea motoho dum sea motoho

sabate a lakoho, sabate a lakoho

3) Mongolská písnička pro děti

Tati, Tati. Co jsou to mraky?

Mami, Mami. Co jsou to květy?

Tebe i tátu mám moc rád,

za chýší zůstanu, budu si hrát.

4) Eskymácká písnička pro děti

Když letíme na výlet, kde je mráz a bílý sníh,

vezeme si rukavice, pojedeme na saních.

Obyvatel, co tu bydlí, jmenuje se Eskymák,

když budeme bezradní, poradí nám co a jak.

Je to zimní kamarád, hraje si tu s námi rád.

5) Australská písnička pro děti

Klokan kouká na náš balon, rychle skáče pryč

Zdálky kouká pštros emu, hodíme mu míč.

Chvilku míček pozoruje, pak ho kutálí.

A je vidět, že se míčku už tak nebojí.

Za stromem se cosi hnulo, je to malá koala.

Ráda by si s pštroskem hrála a míček mu hned přihrála.

6) Jihoamerická písnička pro děti

Přijeli jsme do pralesa, kde nás potkal papoušek.

Naučil nás pěkná slova, křičí na nás zas a znova.

Je moc krásný, barevný, celý svět mu závidí.

Šťastnou cestu přeji vám, někdy k vám zavítám já.

7) Ho Ho Watanay – indiánská ukolébavka

HO HO WATANAY

Indiánská ukolébavka, text Pavel Lohonka Žalman (Pochoďák)

Mírně

1. Spínkej můj ma - lič - ký, maš v očích hvěz-dič-ky,
dám ti je do vla-sů, tak u - sí - nej, tak u - sí - nej.
R. Ho ho Wa-ta-nay, ho ho Wa - ta - nay,
ho ho Wa - ta - nay, Ki - o - ke - na, Ki - o - ke - na.

2. Sladkou vůni nese ti noční motýl z perleti,
vánek ho kolíbá, už usíná, už usíná.
R.

3. V lukách to zavoní, rád jezdíš na koni,
má barvu havraní, jak uhání, jak uhání.
R.

4. V dlani motýl usíná, hvězdička už zhasíná,
vánek, co ji k tobě nes', až do léta ti odlétá.
R.

8) Čínská písnička pro děti

Když slunce zapadá, klaním se před ním.

Maminka mě má rada a říká, ať už spím.

Hui hui hui hui huo huo huo huo hin.

9) Krávy, krávy, Pec nám spadla, Tři čuníci jdou

10

2. Krávy, krávy ✕

Středně
4x C / F / C / G / C / F /

1. Krá - vy, krá - vy, jak si vlast - ně po - ví - dí - te? Krá - vy, krá - vy,
2. Koč - ky, koč - ky, jak si vlast - ně po - ví - dí - te? Koč - ky, koč - ky,
3. Pejs - ci, pejs - ci, jak si vlast - ně po - ví - dí - te? Pejs - ci, pejs - ci,
4. Ha - di, ha - di, jak si vlast - ně po - ví - dí - te? Ha - di, ha - di,

Živě
C G C / C / G⁷ /

ja - kou má - te řeč? 1. Bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú,
ja - kou má - te řeč? 2. Mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau,
ja - kou má - te řeč? 3. Haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf,
ja - kou má - te řeč? 4. Sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss,

G⁷ / C / C /

bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú, bú,
mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau, mňau,
haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf, haf,
sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss, sss,

PEC NÁM SPAD-LA, PEC NÁM SPAD-LA, KDO-PAK NÁM JI PO-STA-VÍ,
STA - RÝ PE - ČAŘ NE - NÍ DO - MA A MLA - DÝ TO NE - U - MÍ.

TŘI ČUNÍCI

(dítm)

- I.** V řadě za sebou
tři čuníci jdou
tápají si v blátě
cestou necestou
kuřry nemají
cestu neznají
vyšli prostě do světa
a vesele si zpívají
Uí uí uí uí ...
- II.** Levá pravá teď
přední zadní už
tři čuníci jdou
jako jeden muž
žito chřoupají
ulima bimbají
vyšli prostě do světa
a vesele si zpívají
Uí uí uí uí ...
- III.** Auto jezdí tam
nakladáčky sem
tři čuníci jdou
rovnou za nosem
bláto zírají
důvod neznají
proč ti malí čuníci
tak vesele si zpívají
Uí uí uí uí ...
- IV.** Když se spustí déšť
roztrhne se mrak
k sobě přitáhli se
čumák na čumák
blesky blyskají
kapky pleskají
oni v dešti v nepohodě
vesele si zpívají
Uí uí uí uí ...
- V.** Když kopytka pálí
když jim dojde dech
sednou ke studánce
na vysoký břeh
do vody koukají
kopytka máchají
chvilinku si odpočinou
a pak dál se vydají
Uí uí uí uí ...
- VI.** Za tu spoustu let
co je světem svět
přešli zeměkouli
třikrát tam a zpět
v řadě za sebou
hele tumbale jdou
pojdme s nimi zapívat si
jejich písně veselou
Uí uí uí uí ...

C C C C C C C Ami
V řadě za se - bou tři ču - ní - ci jdou tá - pa - jí si v blátě cestou nece - stou

Dmi Dmi Dmi G⁷ Dmi Dmi G⁷ G⁷
kuřry nema - jí cestu neza - jí vyšli prostě do světa a ve-se-le si zpí-va-jí

C C C C
Uí uí uí uí uí uí uí uí uí ...

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BALCÁROVÁ, B.: *Teória a prax integratívnej hudobnej výchovy*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove 2013. ISBN 987-80-555-0839-9

BEAN, R.: *Jak rozvíjet tvořivost dítěte*. Praha: Portál 1995. ISBN 80-7178-035-9

D'ANDREA, F.: *Rozvíjíme hudební vnímání a vyjadřování*. Praha: Portál 1998. ISBN 80-7178-232-7

FICHNOVÁ, K., SZOBIOVÁ, E.: *Rozvoj tvořivosti a klíčových kompetencí dětí*. Praha: Portál 2007. ISBN 978-80-7367-323-9

HELUS, Z.: *Sociální psychologie pro pedagogy*. Praha: Grada 2007. ISBN 978-80-247-1168-3

HOLAS, M.: *Úvod do psychologie hudby*. Praha: SPN 1989. ISBN 978-80-85883-27-5

JENČKOVÁ, E.: *Hudba v současné škole*. Hradec Králové: Tandem 2011. ISBN 80-86901-08-4

JURKOVIČ, P.: *Na cestách k hudbě*. Praha: Karolinum – Univerzita Karlova v Praze 2006.

KODEJŠKA, M.: *Integrativní hudební výchova dítěte předškolního věku*. Praha: Univerzita Karlova v Praze 2002. ISBN 80-7290-080-3

KOŤÁTKOVÁ, S.: *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada 2008. ISBN 978-80-247-1568-1

KROPÁČKOVÁ, J. a kol.: *Dítě předškolního věku dříve a dnes*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta 2008. ISBN 978-80-7290-377-1

KULHÁNKOVÁ, E.: *Písničky a říkadla s tancem*. Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-306-4

LIŠKOVÁ, M.: *Hudební činnosti pro předškolní vzdělávání*. Praha: Raabe 2006. ISBN 80-86307-26-3

MATĚJČEK, Z.: *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte*. Praha: Grada 2005. ISBN 80-247-0870-1

MATĚJČEK, Z.: *Rodiče a děti*. Praha: Avicenum 1986.

OPRAVILOVÁ, E.: *Léto v mateřské škole*. Praha: Portál 1998. ISBN 807178-245-9

PŘÍHODA, V.: *Ontogeneze lidské psychiky*. Praha: SPN 1967.

RAKOVÁ M., ŠTÍPLOVÁ, L., TICHÁ, A.: *Zpíváme a nasloucháme hudbě s nejmenšími.* Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-543-1

ŘÍČAN, P.: *Cesta životem.* Praha: Panorama 1989. ISBN 80-7038-078-0

SEDLÁK, F.: *Hudební psychologie pro učitele.* Praha: Karolinum 2013. ISBN 978-80-246-2060-2

SEDLÁK, F.: *Hudební vývoj dítěte.* Praha: Editio Supraphon 1974.

SMOLÍKOVÁ, K.: *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický 2006. ISBN 80-87000-04-8

ŠIMANOVSKÝ, Z., TICHÁ, A.: *Lidové písničky a hry s nimi.* Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-323-4

ŠVEJCAR, J.: *Péče o dítě.* Praha: Avicenum 1985.

VÁGNEROVÁ, M.: *Vývojová psychologie: dětství a dospívání.* Praha: Univerzita Karlova v Praze 2008. ISBN 978-80-246-0956-0

VÁGNEROVÁ, M.: *Základy psychologie.* Praha: Karolinum 2010. ISBN 978-80-246-0841-9

VIŠEGRADSKÉ SEMINÁŘE. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta 2008. ISBN 978-80-7290-382-5

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

1) <i>Graf znázorňující zájem o propojení hudby a ostatních aktivit</i>	str. 64
2) <i>Graf znázorňující odpovědi na otázku týkající se názoru rodičů</i>	str. 65
3) <i>Graf návštěvnosti a umístění dítěte v zájmových aktivitách</i>	str. 66
4) <i>Tabulka s otázkami a nejčastějšími odpověďmi z dotazníku</i>	str. 67
5) <i>Tabulka s otázkami a nejčastějšími odpověďmi z řízeného rozhovoru</i>	str. 67